VLAD HOGEA

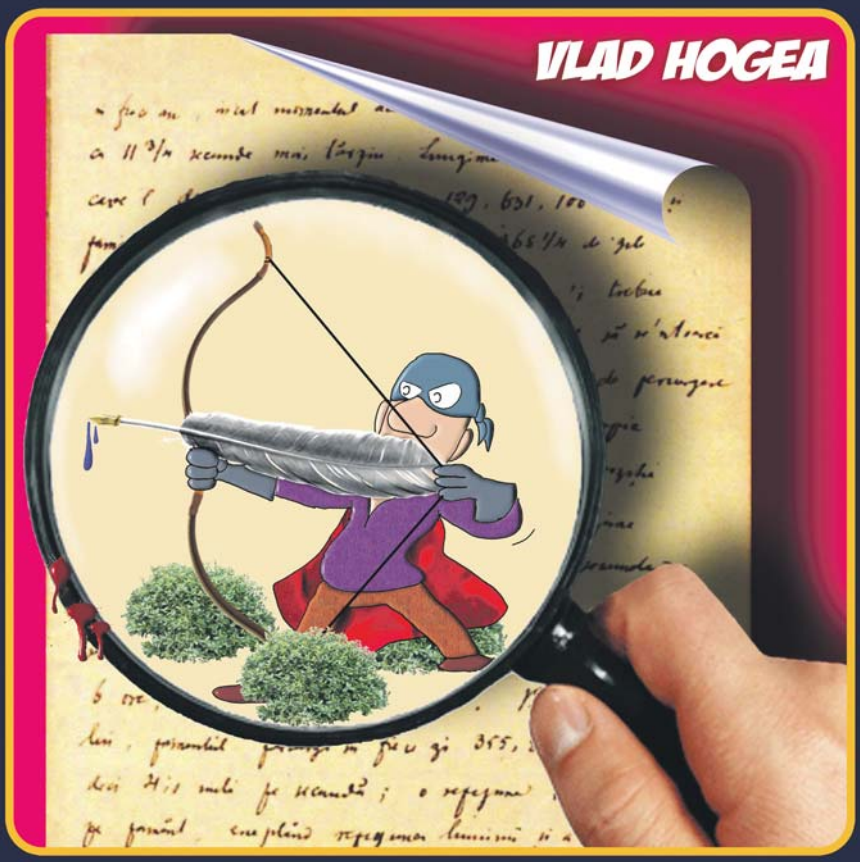

CAPODOPERE ALE PAMFLETULUI ROMÂNESC

business ADVISER

Hipermarket Imobiliar

OFERTELE ȘI ANUNȚURILE IMOBILIARE PROVENITE EXCLUSIV DE LA PROPRIETARI TE ATRAG TOT MAI MULT!

VLAD HOGEA

CAPODOPERE ALE PAMFLETULUI ROMÂNESC

Vlad Hogea este director general al MEDIA BLOC - INTEGRATOR DE PUBLICITATE: OUTDOOR, INDOOR, GRUP DE PRESĂ („NASTRATIN“, „BUSINESS ADVISER“, „BUSINESS POINT“, „ANUNŢ EXCLUSIV“), EDITURĂ; doctor în Istorie - cu o teză despre „Relaţiile româno-germane (1940-1944), reflectate în documentele din Arhiva M.A.E. al României“, expert în Comunicare şi Relaţii Publice, lector universitar, om politic (membru al Partidului Conservator), autor de cărţi („Europa Secretă“ – Ed. Business Adviser, 2011; „Vitralii Tricolore“ – Ed. Business Adviser, 2010; „Naţiunea, eterna iubire...“ – Ed. Samizdat, 2005; „Dictatura nulităţilor“ – Ed. Samizdat, 2005; „Antologia pamfletului românesc“ – 2 vol., Ed. Samizdat, 2005; „Istoria Senatului României“ – coautor, R. A. Monitorul Oficial, 2004 etc.), studii istorice, juridice şi de politologie, articole, eseuri, interviuri, fotoreportaje. Din februarie 2010, este realizatorul şi prezentatorul emisiunii „Filmul sau Viaţa?“, la Antena 2. A fost deputat în Parlamentul României (2000-2008), observator la Parlamentul European (2005-2006), avocat în Baroul Iaşi (1999-2009).

Capodopere ale pamfletului românesc

Editura: business ADVISER, 2011

ISBN: 978-606-92913-0-6

Coperta: Dr. Tees & Mihai Matei

Îngrijirea ediţiei: drd. Claudia Daniliuc
Corectură: Raluca Iosifidis
DTP: Omni Press & Design (www.opd.ro)

Toate drepturile asupra ediţiei aparţin autorului. Nu este permisă reproducerea parţială sau integrală fără acordul prealabil al deţinătorului.

CUPRINS

Cuvânt înainte ..... pg. 6
Nicolaus Olahus, „Împotriva unui bârfitor“ .....pg. 10
Ion Heliade Rădulescu, „Ingratul“ .....pg. 12
Manifest paşoptist .....pg. 15
Ion Ghica, „Din vremea lui Caragea“ .....pg. 18
C. A. Rosetti, „A doua epistolă către Barbu Dimitrie Ştirbey“ . .pg. 21
Vasile Alecsandri, „Unor critici“ .....pg. 23
Nicolae Filimon, „Ciocoii vechi şi noi
sau Ce naşte din pisică, şoarici mănâncă“ .....pg. 25
Bogdan Petriceicu Hasdeu, „Complotul bubei“ .....pg. 29
Mihai Eminescu, „Doina“ .....pg. 35
Ion Luca Caragiale, „O lichea“ .....pg. 37
Alexandru Vlahuţă, „Auri sacra fames“ .....pg. 40
George Coşbuc, „Noi vrem pământ!“ .....pg. 43
Nicolae Iorga, „Dumnezeu să-i ierte“ .....pg. 46
Radu D. Rosetti, „Un Mecena escroc“ .....pg. 47
N. D. Cocea, „Regele, complice al asasinilor.
Palatul, gazdă de hoţi.“ .....pg. 54
Tudor Arghezi, „Baroane“ .....pg. 56
Eugen Lovinescu, „Alexe Procopovici
sau Omul care n-a scris nimic“ .....pg. 58
Mateiu Caragiale, „Trântorul“ .....pg. 63
Victor Eftimiu, „Unui autor dramatic“ .....pg. 64
Pamfil Şeicaru, „Scrisoare deschisă lui Mihail Sadoveanu“ . . .pg. 67
Ion Vinea, „Porcul în capcană“ .....pg. 74
George Călinescu, „Frigmania şi Bovenia“ .....pg. 76
Zaharia Stancu, „Strunga putredul“ .....pg. 79
Petre Pandrea, „Argetoianu“ .....pg. 82
Mircea Eliade, „Elogiul compromiterii“ .....pg. 84
Emil Cioran, „Schimbarea la faţă a României“ .....pg. 88
Eugen Barbu, „Gorila mironosită“ .....pg. 92
Nicolae Labiş, „Dracul şchiop“ .....pg. 95

CUVÂNT ÎNAINTE

„De obicei, personagiile care fac obiectul unui pamflet“ – scria Tudor Arghezi – „la auzul acestui singur cuvânt muzical, devin agitate şi estetice. Nu le place, la nici un grad, şi tot ce nu le place capătă numele de pamflet. Pamfletul ar fi ceva, aşa, ca un hoit în ultima lui descompunere, de care, dacă te apropii, rişti să-ţi murdăreşti trupul tău, pur şi sacru, cu drojdiile şi poşircile purulente. Dacă te-a supărat afară din cale un articol literar sau de gazetă, ajunge să-l clasifici pamflet, pentru ca orice om civilizat să priceapă că nu mai e nevoie să fii în stare de un răspuns. (...) Orice personagiu care poate deveni subiect de pamflet este, într-o măsură oarecare, ridicul prin diferenţa dintre calitatea lui socială, dintre aşteptări şi calitatea reală. (...) Pamfletul se învârteşte în jurul obiectului cu oarecare frumuseţe de corb: între două zboruri circulare, ciupeşte, zgârie, înţeapă, rupe. Pamfletul se lucrează cu undreaua, cu peria de sârmă, cu răzătoarea sau cu fierăstrăul bijutierului; şi uneori, în clipele supreme, cu sculele măcelăriei. (...) Pamfletarul este mai crud decât un asasin. Un criminal omoară un om de multe ori involuntar, pentru a-l prăda mort. Pamfletarul se strecoară pretutindeni. Se ocupă de afaceri care nu-l privesc şi când nu gândeşti, chinuindu-şi victima cu o sadică voluptate“.

Când pregăteam „Antologia pamfletului românesc“ (Ed. Samizdat, Bucureşti, 2005; 2 volume: 376 + 416 pagini), intenţiona-

sem, iniţial, să fac un studiu introductiv stufos, elaborat cu rigoare ştiinţifică, trimiteri bibliografice, note de subsol etc. Apoi, am realizat că Pascal, Céline, Courrier, Zola, Swift, Dafoe, Shaw, Gogol sau Twain (ca să dau numai câteva nume de clasici universali ai pamfletului) ar fi râs în hohote de un asemenea demers. Unealta aleasă ar fi fost nepotrivită şi, drept urmare, stricăciunile ar fi fost mai mari decât foloasele pe care cititorul le-ar fi tras de pe urma unei pretenţioase analize pe orizontală şi pe verticală, făcută cu microscopul ştiinţelor exacte. Pamfletul nu se disecă, ci se savurează. E ca o prăjitură cu cremă, un Tiramisu moale, din care extragi cu vârful linguriţei, în timp ce-ţi curg balele de poftă, fărâmiţele de pişcot înecate în vin alb. Dacă eşti om întreg, nu se poate să nu-ţi placă (La Rochefoucauld scria că „numai oamenii vrednici de dispreţ se tem de a fi dispreţuiţi"...). şi aceasta, pentru că nu există pamflete proaste. Mediocritatea şi pamfletul nu pot sta împreună. Pamfletul este excelent sau nu e deloc. Înjurătura nu e pamflet. Scuipatul – nici atât. Nici bâta în cap, nici capul în gură, nici picioarele în coaste. Nici onomatopeele grohăite, fornăite, lătrate ori mugite. Violenţa, stupiditatea şi primitivismul n-au de-a face cu pamfletul. Pamfletarii sunt rari, ca iarba de leac. Longevitatea lor se socoteşte nu în număr de ani, ci în număr de pamflete. Mai toţi sunt prigoniţi pentru cele scrise; adevărul doare, iar un pamfletar cu libertate de mişcare e mai periculos decât un pluton de jandarmi. Ce-i drept, pe pamfletar nu se supără decât cel vizat (ţinta atacului), dar, cum acela este, de cele mai multe ori, un potentat al zilei, intensitatea furiei răzbunătoare este direct proporţională cu puterea „victimei".

Contra-reacţia este, adesea, devastatoare, iar pamfletarul e forţat, uneori, de împrejurări să-şi regleze tirul în altă direcţie. Alteori, pamfletarul e consecvent, nimic neputându-l împiedica să-şi scrie (sau să-şi spună) adevărurile. Aceşti pamfletari sunt şi mai rari. Un fel de sub-specie pe cale de dispariţie a unei specii pe cale

de dispariţie. Asemenea oameni depăşesc sfera gazetăriei, sau a literaturii (cunoaşteţi clişeul: „pamfletul – gen de frontieră între literatură şi gazetărie"...); ei fac Istorie. Căluşul pe care nu l-au primit în timpul vieţii nu-l vor purta, cu atât mai puţin, în nemurire. Lor le-a fost dedicată „Antologia pamfletului românesc", şi tot lor le sunt dedicate şi aceste „Capodopere ale pamfletului românesc". Ajuns aici, trebuie să mărturisesc că ideea acestor crestomaţii de pamflete nu-mi aparţine, ci am prins-o din zbor, citind monografia despre Nicolae Iorga, scrisă de Pamfil Şeicaru. Amândoi – mari pamfletari. Iată ce povesteşte legendarul director al „Curentului" interbelic: „În 1939 intenţionam să fac o Antologie a pamfletului românesc şi l-am rugat pe Iorga să-mi scrie prefaţa. Ideea l-a entuziasmat: găsea că spiritul pamfletar al românilor îşi află originea în ascendenţa noastră latină. Mi-a vorbit despre pamfletele care abundau la romani şi a schiţat aproape prefaţa care urma să fie un adevărat studiu introductiv la pamflet. Am strâns materialul şi, în primăvara anului 1940, i l-am prezentat. I-am expus planul lucrării, arătându-i că înclinam spre folosirea strictă a cronologiei. M-a întrebat cu cine încep. I-am răspuns:

– Fireşte, cu Arhondologia Moldovei, a paharnicului Sion. Un admirabil pamfletar: vervă şi venin în călimară.

Schimbându-şi repede fizionomia, m-a întrebat încruntat:

– Ai citit Arhondologia Moldovei?

– Evident, de aceea sunt încântat să-l menţionez ca primul pamfletar român.

– Ai citit-o în întregime şi cu atenţie?

– Sigur.

– Şi dumneata îndrăzneşti să-mi ceri o prefaţă la o Antologie a pamfletului românesc în care vrei să menţionezi pe porcul de Sion, batjocoritorul strămoşului meu Arghiropol, bunicul mamei mele? şi-mi faci mie jignirea aceasta? De ce nu mi-ai spus de la început?

– Dar n-am ştiut că Arghiropol este strămoşul dumneavoastră şi, chiar dacă ştiam, nu i-aş fi acordat nici o importanţă. Dacă am ţine seama de menajarea strămoşilor, n-am mai face istorie.

– Dar Gheorghe Sion minte ca un porc, calomniază pe Arghiropol.

– Orice pamfletar exagerează, este în natura genului să accentueze deformant trăsăturile caracterului, să întrebuinţeze culori tari.

– Bine, bine, eu nu scriu prefaţa dacă menţionezi pe Sion cu mincinoasa lui Arhondologie.

– Dar, domnule profesor, nimeni nu mă poate obliga să menţionez portretul pe care i-l face lui Arghiropol.

– Dar, dar Arhondologia Moldovei este o carte uitată şi menţionând pe Sion, reproducând din el, vei ispiti un editor să retipărească cartea (sic!), ca să-l necinstească pe strămoşul meu, om de treabă şi învăţat...

Şi a trebuit să renunţ la reproducerea din Sion ca să pot avea prefaţa lui N. Iorga. Cu ce copilărească bucurie a acceptat să renunţ la Sion! Din nefericire, evenimentele ne-au lipsit de un studiu scris de Iorga asupra pamfletului".

Antologia la care visa Pamfil Şeicaru – am alcătuit-o eu, cum m-am priceput mai bine, în 2005. Acum, „recidivez" cu un volum de capodopere pamfletare, pe care le redau nu doar culturii autohtone, ci întregii umanităţi. Este un demers pe care (atât eu, cât şi cei fără de care acest proiect editorial nu ar fi fost desăvârşit!) ni-l asumăm în numele genialităţii româneşti – prea puţin cunoscute şi recunoscute...

VLAD HOGEA

NICOLAUS OLAHUS (1493-1568)

ÎMPOTRIVA UNUI BÂRFITOR

Ce flecăreşti, o, haine, ce-ai ajuns o poveste-a cetăţii?
Toate isprăvile-ţi sunt date acum în vileag
Poate să fie ceva mai spurcat ca a ta stricăciune
Sau ca murdarul tău trai ori caracteru-ţi infam?
Tu nici o fată de treabă nu laşi să pătrundă în stricata-ţi
Casă, 'n al tău adăpost, fără ca tu s-o sileşti
Să se supună în chip ruşinos silniciei lui Venus
Şi să îşi piardă astfel al fecioriei odor.
Tu îţi petreci cu stricate femei o mulţime de vreme
Şi te desfată grozav al curtezanelor joc.
Iată de unde provine şi boala ce trupul îţi paşte,
Iată, perfide, de ce pute puhavul tău hoit.
Nu este, deci, de mirare că tainele ce-ncredinţate-ţi
Fură, le dai în vileag şi credinţa ţi-o calci,
Căci mădularele-ţi s-au încins de licoarea lui Bachus,
Iară de minte al tău cuget cu totu-i lipsit.
Mai schimbător ca zefirul tu eşti sau ca boarea lui Eurus,
Ca Bălţăreţul din Sud, prevestitorul de ploi.

Des, când eşti beat, ţi se pare că ceru-i deschis şi de-aceea
Zvon răspândeşti că război crunt va veni peste noi.
Deci, când viaţa-i pătată-i de viţii atâta de multe
Iar al tău trai e-ntinat de un păcat ruşinos,
Spune-mi de ce tot bârfeşti al statornicului prieten renume,
De-orişice om cu-a ta gură turbată te legi?
Mare virtute-i, să ştii, a-ţi cunoaşte a ta proprie viaţă!
Limba flecară ades a vătămat pe cei răi
Asta-i credinţa cu care-ţi plăcea să te lauzi atâta,
De ai putut divulga tot ce ţi s-a-ncredinţat?
Din fericire, nebuneşte, nu-ţi destăinuii orice taină,
Căci tu pe faţă, cum ştii, grabnic arama ţi-ai dat.
Oameni cuminţi mai păstrează atâtea secrete de-a tale,
Care-ţi vor face cândva, crede-mă, mult sânge rău.
Nu vezi că toţi te arată cu degetul şi c-ale tale
Nelegiuiri au ajuns fabula-ntregului târg?
Însă te şi semeţeşti, când eşti mai sărac decât Irus,
Tu, ce te tragi dintr-un neam josnic, din tată sărman,
Şi, după ce eşti deprins să duci o viaţă stricată,
Ai şi curajul pe toţi încă să-i batjocoreşti?
Nelegiuitule, pedeapsă-ţi vei lua după a ta făr'delege,
Dacă în ceruri mai sunt dreptele divinităţi.
Are să vină o vreme când tu, cu dobândă destulă,
Seamă-ţi vei da şi pedeapsa ce-ai meritat o să iei.

(Apud Virgiliu Ene, Satira în literatura română,
Ed. Albatros, 1972, vol. I, p. 9-10)

ION HELIADE-RĂDULESCU (1802-1872)

INGRATUL

Născut de a fi slugă, crescut în desfrânare,
Copil fără ruşine, din rămăşiţi hrănit,
Slugarnic la mari case, deprins la îmbuibare
Şi rob de bunăvoie, de inimă lipsit,

Ingrate, îmi calci pragul în mână c-o hârtie,
Îmi spui că ţi-e urâtă viaţa de slugar,
Te rogi să-ţi dau scăpare la simpla ta junie,
Să-ţi sprijin a ta râvnă şi-al versurilor dar.

Din toată neaverea-mi, sperjur, ţi-aduci aminte
Că drumul învăţării cu râvnă ţi-am lesnit;
La orice trebuinţă m-aveai ca p-un părinte
Şi hrană, ‘mbrăcăminte, nimic nu ţi-a lipsit.

Şi vorbe rătăcite ţi le puneam pe cale,
Şi rima-ţi zbârnâindă mereu ţi-o acordam,
Şi versuri şotâncate, ce n-au nici deal, nici vale,
Pe legiuit semicol sudând le cumpăneam.

Păgâne, stanţe groase, puţind de ateie,
Le biciuiam cu totul din veacul lui Hristos,
Şi gânduri de pierzare, dovezi de nebunie
Ti le-ntorceam în cuget creştin şi omenos.
(...)
Te bolnăvişi, viperă; cu braţele deschise
Te primii în casă; te-am pus pe patul meu
Şi privegheam la capu-ţi în ale boalei vise
Întregi şi nopţi, şi zile, ştii tu şi Dumnezeu.

Plângeam la căpătâiu-ţi, îţi răsuflam lângoarea,
Răcitele-ţi picioare la sân ţi le-ncălzeam,
În inima-mi fierbinte d-atunci vărsai duhoarea,
Veninul tău de şarpe d-atuncea îl strângeam.
(...)
Făcuseşi vro cinci rânduri de basne ticăloase,
Şi nu-ţi găseai potrivnic la o himeră-fleac:
Rea boală te-apucase, ce cade nu la oase,
Ci-n minte se-ncuibează şi nu mai are leac.

Împovărat de grijă, de und' să-mi vie-n minte
Că rău te apucase manie d-autor?
O! rău se linguşeşte omuţul care minte!
Puţin voi a cunoaşte când fac un ajutor.

Gândeam că e natura ce-n timpul său s-arată,
Gândeam că e talentul ce-ncepe-a se ivi.
P-oloaga-ţi poezie şi proză-ntortocheată
Pierdeam ceasuri şi zile a ţi le zdreveni.

Te scoli; dragostea-n mine creştea ca răutatea-ţi
Şi punga-mi — dar ce pungă! că pungă nu aveam —
Mâna-mi ţi-era deschisă să-ntreme sănătatea-ţi,
S-acopăr goliciunea-ţi, şi datorii făceam.
(...)
Căzut şi eu în cursa urzirii prea spurcate,
Ce ia însăşi vederea, ca orb am naintat;
Şi când am deschis ochii, te văz aci, ingrate!
Cu sărutarea Iudei trădând m-ai tâmpinat.
(...)
Să urli de turbare când ţi-or cădea blesteme
A două inimi calde ce tu le-ai dezunit
Şi-n viaţa de acuma, şi-n cea de apoi vreme;
Să tremuri ca un câine în rane schilăvit.

Ca molipsit de crime veninul s-aibi în tine,
Şi-n casele ce intri să vezi a curăţi,
Ca urmele de şarpe, şi urma după tine,
Cu apa cea sfinţită în preajmă a stropi.

Pribeag vei fi în lume, fără lăcaş, culcare,
Şi cin' te va atinge se va simţi turbat;
Nici viermii în mormântu-ţi nu vor afla mâncare,
Că vor muri d-otravă din trupu-ţi veninat.
(...)
Şi lumea vă cunoaşte, şi aspra ei dreptate
Cu-adevăratul nume pe toţi v-a însemnat,

A voastră pomenire şi negrele-ţi păcate
Vor îngrozi urmaşii când vor striga: Ingrat!

Şi omul cu credinţă în marea sa durere
Şi crunta nedreptate ce-adânc l-a sfâşiat,
Udând aceste rânduri în plâns de mângâiere
Va dobândi răsuflet, că eu l-am răzbunat.

(Acest pamflet devastator, publicat în Curier de ambe sexe, îl viza pe Grigore Alexandrescu)

MANIFEST PAŞOPTIST

Iubiţilor fraţi moldoveni,

Până când plecaţi auzul la bârfelile celui viclean, până când vă îngrozesc ameninţările celui slab, până când vă dezbină vrajbele celui rău? Iată, se apropie cincisprezece ani de când Mihail nesăţiosul, pentru păcatele noastre, îşi hrăneşte lăcomia din măruntaiele scumpei patrii. Nu cruţă nimic şi pre nime spre a-şi împlini poftele. Înaintează toţi răii ce-l slugăresc. Precupează dreptul. Dezbracă sfintele lăcaşuri. Preface Obştească Adunare într-o ceată de linguşitori ce-i încuviinţează nelegiurile pe cheltuiala ţării. Aduce în defăimare toate înaintările, împărţindu-le pentru bani, pentru mărturii mincinoase, pentru mijlociri mârşave. Dă curaj, prin a sa pildă, celor necinstiţi la jefuiri. Hărăzeşte slujbele spre chivernisea-

lă. Însărcinează pe bieţii locuitori cu birul orbilor şi a nevolnicilor ca să adauge la rezerva ce răpeşte. Îndatoreşte tot pe locuitori a-i căra necontenite cherestele sub nume de plată şi a face felurite havalele, desfiinţate odată prin reglement. Încuviinţează schingiurile ce face fiul său lăcuitorilor şi monopolul cherestelelor cu care a sărăcit mulţi neguţitori. Scurge măduva ţării, adunând toate veniturile ei, fără a face vreo îmbunătăţire. Porecleşte pre revoltanţi, desţăriază şi târăie pe uliţi pre cei care cutează a cere păzirea reglementului călcat de dânsul. În scurt, vroieşte a vă lăsa numai numele de români, şi acela spre ocară, căci prin înveninarea morală ce împrăştie necontenit strică în voi sângele strămoşesc! Iată cincisprezece lungi şi cruzi ani de suferinţe şi de defăimare. Depteptaţivă şi priviţi, că nu-i decum îndurarea lui Dumnezeu care ne-a insuflat atâta unire, care a stâns vrăjbele dintre noi, care ne-a dezgustat de slujbe, de ministerii cu care Mihail nu ne mai poate împăca, nu ne mai poate amăgi, care a mişcat pe înaltul cliros acestei ţări împotriva apăsătorului ei. Întrebaţi-vă adâncul inimii şi suntem încredinţaţi că-l urâţi toţi, şi nu vor rămânea decât prea puţini, mai răi decât dânsul, care doresc să se ţie el pe scaun numai ca să nu piară ei pe şafot. Priviţi la binele obştesc şi va lipsi interesul în parte. Daţi-vă cu toţi braţul şi vă va desfiinţa frica închisorii şi a schingiurilor. Lăsaţi vrajba ce vine de la el şi vor pieri toate piedecele. Nu credeţi amerinţărilor şi el va cădea ca un trunchi putred şi nesprijinit. Uniţi-vă şi va lipsi din mijlocul nostru ca un fantom uricios acel care ne dezbină ca să ne slăbească, acel care închipuieşte mărturii mincinoase, răscoale mincinoase, vorbe mincinoase. Uniţi-vă şi vor pieri deşărtăciunile ca negura nopţii; soarele dreptăţii o va împrăştia. Uniţi-vă şi nu va fi altă deosebire decât aceea a cinstii, altă aristocraţie decât aceea a meritului. Uniţi-vă şi nu să hrănim cu toţii altă cugetare în sufletele noastre decât aceea a fericirii obştei, întunecate şi prigonite de Mihail cincisprezece ani plini de amărăciune. Blăstămat să fie românul care prin cuvânt, prin

slujbă credincioasă lui, prin faptă sau prin iscălire vor apăra pe vrăjmaşul ce săleşte a aduce vremele de apoi asupra creştetelor noastre şi, precum porunceşte Scriptura, „să nu credem smomelelor şi îngrozirilor lui Antihrist ce vrea să ne piarză“. Aşa că nu ne alunecăm a cădea în mrejele lui Mihail vânzătoriul. Căci îndestul ne-a călcat aşezămintele cele mai sfinte – pentru a căror păzire a jurat nelegiuitul în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, îndestul şi-a împlântat mâna în sânge nevinovat, îndestul ne-a adăpat cu lacrimi. Fărădelegile, prada şi cruzimea ce-a făptuit sunt mai puţine decât vânzarea patriei ce o urzeşte, ca să ne mai sprijinească! Toţi ştim c-acestea sunt câteva din a lui fapte, dar cine crede că mai pot fi puţini spioni şi linguşitori ce să fac uneltele lui! Vie toţi spre noi şi vază de au ce spiona. Dorinţa noastră nu înfăţoşează decum nevoile obştii şi nu-i partidă, de când privim năzuind spre noi cu încredere fraţii noştri nechemaţi. Nu-i partidă, căci nu lucrează pe furiş, n-ascunde vrun interes a cuiva în parte; şi în loc de măsurile sălnice, de amăgelile obişnuite lui Mihail, nu ne întăreşte decât sinceritatea preavăţului nostru, nu ne sporeşte întrunirea decât prin sâmţirile ce răspund de la sine râvnei ce ne însuflă pentru ajutorul patriei. (...) Pre vânzător şi pre uneltele lui, lungă boală să-i sfâşie, glas să nu le rămâie a-şi tălmăci durerile. Să zacă părăsiţi şi iarba să crească înaintea pragului lor. Săminţia lor să se stingă ca făclia răsturnată. Pământul să nu-i primească! Iar la dimpotrivă, părăsind pe un singur rău pentru binele, pentru viitorul unei ţări întregi, vom mesteca împreună lacrămi de bucurie. Fericirea obştească va fi a noastră ispravă. Mila cerească şi lauda omenirii ne va încununa. Mai îndoindu-vă de acum despre căderea lui Mihail, tăgăduiţi fiinţa unui Dumnezeu drept. Uniţi-vă, dar, cu bărbăţie, căci în Scriptură rosteşte: „Israele, în tine stă puterea“; aşa şi noi prin unire şi frăţie ne vom întări spre mântuirea patriei. Va fi! Va fi!

(Biblioteca Academiei Române, mss foi volante, 1849)

ION GHICA (1816-1897)

DIN VREMEA LUI CARAGEA

O nuntă se isprăvea şi zece începeau, încât Bucureştii într-o sărbătoare o duceau. Doliul se schimbase în veselie! Viaţa aceasta îi pria lui Caragea, căci popor şi boieri, cufundaţi în zaiafeturi, nu băgau în seamă jafurile domneşti; ş-apoi caftanele după cari alergau însurăţeii îl ajutau mult la sporirea pungii. Îmbulzeala la ranguri era atât de mare, că se umpluse din scoarţă în scoarţă condica pitacului domnesc, şi se spune că, în ziua fugii lui Caragea, postelnicul de-abia a prididit să citească numele celor din protipendadă şi câteva din starea a doua. Chemat de Vodă ca să plece, el a trântit pitacul jos, strigând cu glas tare: „Iar voi ceilalţi, pitari şi serdari!“ Caragea se urcase în trăsură, zicând că merge să se plimbe la Băneasa, dar acolo îl aşteptau trăsurile înhămate cari l-au dus la Braşov, chiar în ziua când sosea la Bucureşti capugiul ce venea să-i taie capul, fiindcă şezuse pe scaunul domniei şase ani în loc de trei, precum se legase către sultanul. Venit domn de puţini ani, Caragea căuta să adune cât mai curând o avere cu care să poată trăi măreţ în străinătate. Prin urmare, el a lăsat un mare nume în felul jafurilor. Se zicea în ţară până mai deunăzi că se fură ca în vremea lui Caragea. În domnia lui, toate slujbele şi caftanele se dau pe parale. El a suit birurile într-un mod nemaipomenit, de

la 1.500.000 lei (115.385 galbeni) la suma de 3.700.000 lei (248.848 galbeni), afară de ocne şi de vămi, pe cari le vindea cu preţ de zece ori mai mare decât înainte, lăsând pe taxidari să rupă cât puteau; apoi pecetluituri, mazilii, neamuri şi câte şi mai câte!... Când i se părea că punga nu se umplea destul de repede, avea şi alte coarde la arc. Scotea pe aga în târg cu cântarul şi cu falanga; acesta prindea cu ocaua mică pe vreun brutar, pe vreun cârciumar, pe vreun măcelar, îi trântea câte o sută de nuiele la tălpi sau îl ţintuia de ureche în mijlocul pieţei. Vodă era sigur că isnaful avea să alerge de la unul la altul ca să facă curamă, iar pedeapsa înceta îndată ce starostele venea la curte cu un purcoi de mahmudele. Un alt şurup ce găsise fântânii de aur era porunca straşnică din vreme ca toţi negustorii să se răfuiască între dânşii, ca să nu fie datorii unii altora. Pe atunci se lua zeciuială de la împlinirile de bani. Bieţii oameni, speriaţi de ruina ce ar fi urmat unei asemenea răfuieli pripite, se adunau, făceau cislă şi astfel mai dobândeau o amânare, căci suma cislei curgea în punga domnească. Caragea avea multă imaginaţie în asemenea materie, dar şi găsise câţiva oameni zdraveni care îl ajutau la desăvârşirea tertipurilor lui. Vorba mergea în ţară că: „Belu beleşte / Golescu goleşte / Manu jupuieşte!“ După şase ani de domnie, el a dus cu dânsul la Pisa o avere de milioane, cu care a trăit în belşug şi a ajutat Eteria şi revoluţia grecească. Era violent şi înfiorător! Un poet linguşitor îi adresă o odă în care îl făcea să zică în limba grecească: „Am sabie şi buzdugan, / Te omor ca pe un porc“. Un boier, pe care-l dojenea pentru nişte hoţii, din care nu-i dăduse o parte îndestulătoare, îi răspunse: „Fur, furi, fură“, iar Caragea, în loc de a-l pedepsi pentru atâta îndrăzneală, l-a îmbrăcat în caftan de boier cu barbă. Acest domn însă era neîmpăcat cu boierii cari, nevoind a fi instrumentele hrăpirii lui, îi făceau vreo împotrivire sau chiar vreo simplă observaţie. Astfel, pe banul Constantin Filipescu l-a ţinut doi ani la moşie, la Bucov, cu pază de arnăuţi; pe banul

Grigore Ghica l-a ţinut doi ani închis în casă, oprit de a vedea faţă de om; pe vornicul Constantin Bălăceanu, de care se temea fiindcă acesta avea relaţiuni de familie la Viena, l-a trimis în surghiun la Castoria.

Lui Caragea îi plăceau femeile. Într-această privinţă, purtarea lui şi a fiului său, beizadea Costachi, era scandal de toate zilele. Când punea ochiul pe câte o nevastă, trimitea pe bărbatul ei într-o slujbă depărtată, la trebuinţă îl şi surghiunea, şi atunci lua cu dânsul câţiva arnăuţi şi se întroducea la femeia pacientului cu voie, fără voie. Beizadea Costachi, tânăr frumos, nu avea altă ocupaţie decât a câta să scoată din fire pe cucoanele cele tinere şi plăcute. El se înhăitase cu câţiva feciori de boieri şi băteau mahalalele ziua şi noaptea. Odată, fiind urmărit de bărbatul uneia din conchistele sale, cu care se primbla în trăsură, şi văzându-se strâmtorat de aproape, scoate pistolul şi trage să împuşte pe soţul trădat; glonţul însă nimereşte în unul din caii lui, calul cade din ham şi beizadeaua scapă cu chica topor. A doua zi femeia adulteră era izgonită de sub streaşina conjugală şi lăutarii improvizară cântecul: „*C... ai fost, c... să fii, / La mine să nu mai vii!*“

Bucureşti, noiembrie 1879
(Apud Ion Ghica, Scrisori către Vasile Alecsandri, Ed. Gramar, 2001, p. 31-39)

C. A. ROSETTI
(1813-1881)

A DOUA EPISTOLĂ CĂTRE BARBU DIMITRIE ŞTIRBEY
(fragmente)

Domnule,

Îmi plac tiranii, reacţionarii, omizile, scorpiile şi fiarele cele mai sălbatice, căci au misiunea lor, ce trebuie respectată până la oarecare punct; şi precum am arătat în altă parte că furtuna este un rău folositor în natură, tot astfel şi tirania slujeşte progresului în multe puncturi, din care unul este de a îmboldi pe oameni de a se ocupa cu mai multă activitate de înaintarea şi libertatea lor. N-am trebuinţă a dovedi aici prin câte mijloace şi puteri împingeţi înainte carul revoluţiunii, fiindcă cei ce suferă le cunosc şi le simt pe toate zilele; îţi fac cunoscut numai că vorbesc fără cea mai mică ură, şi deşi vrăjmaş al sistemului ce slujeşti, am respectul cel mai deplin pentru persoane, precum a dovedit-o purtarea noastră şi a poporului în revoluţia de la ’48. Cei ce te urăsc, domnule, cei ce te prăvălesc spre prăpastie nu sunt revoluţionarii, ci stăpânii dumitale, slugile şi dumneata însuţi. Tiranii n-au picat din cer, ci sunt curat fii ai pământului, vlăstare ale lenei, ale neştiinţei şi ale egoismului omenesc, ce nu vor

pieri până ce nu vom smulge rădăcina şi nu vom usca sucul lor din inimile noastre, lucrare foarte grea şi care ne-ar fi luat mulţi ani încă, de n-am fi atât de bine ajutaţi de voi. (...) Am zis că nu ştiu cine din noi doi are dreptate şi că pentru luminare ar trebui să ne supunem dorinţele. Ce vrei, dar, dumneata? 1. Să fii Domn. Al 2-lea, să poţi face tot ce-ţi va trece prin minte, fără control – nici chiar al d-lui Oteteleşanu, a cărui dulceaţă este cunoscută tuturor – şi fără nici o piedică. Al 3-lea, să ai bani, vornici şi celelalte cete de boieri, care să ţi se supuie şi să te slujească, la orice îi vei pune, şi un popor care să muncească şi să vă dea cu belşugare toate trebuincioasele pentru împlinirea poftelor voastre. Ce cerem noi? 1. Să nu mai fie Domn şi boieri, stăpâni şi slugi, ci toţi deopotrivă şi fraţi în societate, precum suntem în biserici şi în mormânt. Al 2-lea, fiecare om să fie liber, onest şi stimat, având toate trebuincioasele înlesniri ca să-şi împlinească misiunea ce produce. Al 3-lea, potrivit cu legea, cu dreptatea şi cu dorinţa Marelui Pitar şi luminatului redactor al Jurnalului Oficial, fiindcă „lumea aceasta cu toate podoabele şi bunătăţile iei, a făcut-o Dumnezeu pentru om, iar pământul l-au dat fiilor oamenilor“, cerem ca fiece fiu omenesc, cum am zice, fiece om, fiece muncitor, să aibă o parte de pământ egală. Al 4-lea, fiindcă nu mai voim domni şi boieri, urmează să nu mai voim jafuri, potvezi şi biruri. Al 5-lea, cerem să nu mai fie moldoveni, transilvăneni, basarabeni etc., ci o singură naţiune a românilor liberi şi egali, fără protectori şi suzerani, precum ai dori-o şi d-ta, de nu te-ar împiedica nişte pricini binecuvântate. (...) Nu visăm un regat, ci voim o Republică Română şi o s-o dobândim îndată ce ne vom uni cu noi înşine şi cu celelalte popoare revoluţionare, mai ales acum când se va deschide lupta cea mare între tiranie şi libertate, între privilegiaţi şi popoare, între întuneric şi lumină.

Paris, 1 decembrie 1850
(Apud Gândirea social-politică-antimonarhică şi republicană din România, Ed. ştiinţifică şi Enciclopedică, 1979, p. 111-112)

VASILE ALECSANDRI (1818-1890)

UNOR CRITICI

Voi ce căutaţi defecte în scrierile mele
Şi intonaţi fanfare când constataţi în ele
Greşeli, imagini slabe, cuvinte ce vă par
Lipsite de-armonie, erori chiar de tipar,
Voi care vă daţi truda de-a şterge de pe lume
Tot lucrul de-o viaţă întreagă ş-al meu nume.
De atâta râvnă ş-atâtea opintiri
Ca să aflaţi în mine a voastre însuşiri?

Poetul care cântă Natura-n înflorire,
Simţirea omenească, a Patriei mărire,
Chiar slab să-i fie glasul, e demn de-a fi hulit,
Când altul vine-n urmă-i cu glas mai nimerit?
Şi oare se cuvine, şi oare-i cu dreptate
De a schimba în crime a sale mici păcate?...
O! critici buni de faşă, poeţi în şepte luni,
Vulturul nu se mişcă de-un ţipăt de lăstuni.

Oricare păsărică îşi are ciripirea,
Ce-n treacăt pe-altă lume încântă auzirea,
Nălţând un imn la ceruri prin alte imnuri mii
Ş-adăugând o notă l-a lumei armonii
Am scris eu multe versuri şi poate chiar prea multe,
Dar n-am cerut la nime cu drag să le asculte
Nici mi-a trecut prin minte trufaş ca să păşesc
În fruntea tuturora ce-ntr-una viermuiesc.

E unul care cântă mai dulce decât mine?
Cu-atât mai bine ţării, şi lui cu-atât mai bine.
Apuce înainte ş-ajungă cât de sus.
La răsăritu-i falnic se-nchină-al meu apus.
Iar voi, care asupra-mi săgeţi tocite trageţi,
Cântaţi, dacă se poate, fiţi buni şi nu mai rageţi!

Mirceşti, 1888
(Manuscris 820, f. 53-54)

NICOLAE FILIMON
(1819-1865)

CIOCOII VECHI ŞI NOI
sau
CE NAŞTE DIN PISICĂ, ŞOARICI MĂNÂNCĂ
(fragment)

Prolog

Nimic nu este mai periculos pentru un stat ce voieşte a se organiza, decît a da frânele guvernului în mâinile parveniţilor, meniţi din concepţie a fi slugi şi educaţi într-un mod cum să poată scoate lapte din piatră cu orice preţ!... Platon a zis, cu două mii de ani înainte de a lua noi pana în mână ca să descriem pe ciocoi, că un om, ca să poată deveni cetăţean onest, mai întâi de toate caută să fie născut bine, crescut în frica lui Dumnezeu, şi prin copilărie până la maturitate să trăiască înconjurat de oameni virtuoşi şi drepţi. Ciocoiul este totdauna şi în orice ţară un om venal, ipocrit, laş, orgolios, lacom, brutal până la barbarie şi dotat de o ambiţie nemărginită, care eclată ca o bombă pe dată ce şi-a ajuns ţinta

aspiraţiunilor sale. Pepiniera în care cresc aceşti inemici ai onoarei şi ai tuturor virtuţilor cetăţeneşti este mai totdauna casa bogatului şi mai cu seamă a bogatului parvenit. Aci vine ciocoiul, umilit, şi cere a servi pe boierul pentru o bucată de pâne, o cameră de dormit şi un veştmânt ca să se apere de asprimea frigului. În anii dintâi, aceste vulpi cu două picioare, care întrec în ipocrizie şi vicleşug pe cele cu patru picioare din fabulile lui Esop şi La Fontaine, petrec împreună cu servitorii cei îmbătrâniţi în păcate de tot felul, îi studiază cu cea mai mare atenţiune, încât, la etatea de douăzeci de ani, ei ştiu foarte bine cum se fură cloşca dupe ouă fără să cârâie; cu alte cuvinte, ştiu cât să fure de la aprovizionarea din toate zilele, cât de la aprovizionările cele mari, cît de la arendarea moşiilor şi alte mai multe tranzacţiuni ale casei boiereşti în care se aflu servind. ştim cu toţii că între slugile de la casele bogaţilor, ca în toate meseriile sociale, există o ierarhie oarecare. Ciocoiul, dar, îşi începe uneori cariera de la postul de rândaş, iar alteori de la lacheu ce se pune în coada trăsurei boierului; devine cu încetul sofragiu, apoi vătaf de curte, iar mai pe urmă se face şi el boier; şi cu toate că unii-alţii îi zic în deriziune boier făcut, copiii lui însă devin boieri şi fii de boieri. În timpul pe cînd ciocoiul îmblă după trăsura boierului, el află toate slăbiciunile stăpânului său şi-l ajută cît poate ca să şi le împlinească în paguba lui şi în folosul său. Se întâmplă, însă, de multe ori ca stăpânul ciocoiului să aibă şi virtuţi, dar aceste lucruri pătrate nu pot să intre în capul şi-n inima cea triunghiulară şi îngustă a ciocoiului plecat pe drumul de a deveni om mare cu orice preţ. Ca sofragiu se obicinuieşte atât de mult cu mâncările delicate, încât nu mai poate să trăiască fără friptură de fazan, brânză de Parma, salami de Verona, icre moi, conserve de Francia şi vinuri din cele mai celebre dealuri ale Europei. Astfel dar, când ciocoiul ajunge la gradul de vătaf, este corupt moraliceşte şi fiziceşte până la măduva oaselor. Înălţat la acest din urmă şi mai suprem grad al slugăriei, ciocoiul devine prevăzător ca un

prezident de cabinet... din Europa. Ideea de-l preocupă ziua şi noaptea este de a afla metodul prin care să-şi facă stare. Diferite planuri i se prezintă în imaginaţiune, unul mai întunecos decît cellalt; le studiază pe toate şi, găsindu-le realizabile, le pune în lucrare fără mustrare de conştiinţă. S-a zis de mai mulţi filozofi şi cărturari că conştiinţa este cel mai aspru jude al criminalului. O fi, nu tăgăduiesc, dar vătaful de curte cunoaşte secretul de a face din acest aspru judecător un consilier întocmai după cum îi trebuieşte lui. El zice în sine: „Tot omul este creat de Dumnezeu cu dreptul de a se hrăni pe pământ; de ce dar unii oameni au mai mult decât le trebuie, când alţii nu au nici chiar mijloacele necesarii spre a se susţine? De ce unii sunt puternici şi alţii nebăgaţi în seamă? De ce unii stăpânesc pământuri întinse, iar alţii nu au nici chiar pământul necesar spre a se înmormânta? Aceasta este o stare de lucruri anormale – zice înţeleptul vătaf de curte – şi cată să o combat din toate puterile“, adaogă el. Nu trece mult şi ingeniosul vătaf de curte se pune cu ardoare a nivela starea societăţii... Îşi cumpără moşioare, vitişoare şi alte diminutive de acestea care fac viaţa lesne şi plină de plăceri. După ce a ruinat de ajuns pe nenorocitul boier, care nu l-a lăsat să piară de foame pe drumuri şi după ce şi-a luat rangul de pitar, la care nu este vătaf de curte care să nu aspire, omul nostru caută un pretext şi părăseşte casa stăpînului său tocmai atunci când acesta simte cea mai mare nevoie de dânsul.

Este cunoscut că omul îmbogăţit prin furtişag nu se satură niciodată de avere, oricât de bogat ar deveni, ci, din contră, caută nouă mijloace de a-şi mări bogăţiile. Căsătoria, dar, devine pentru dânsul o nouă mină de exploatat. Se propune ca ginere pe la toate fetele bogate; trămite samsari de căsătorie în toată ţara şi nu se însoară decât numai atunci când găseşte o zestre dupe placul lui, fără să se turbure cât de puţin dacă femeia cu care-şi leagă soarta este junǎ, frumoasă şi crescută bine, sau slută şi depravată. Omul ce se însoară numai pentru ca să-şi mărească starea nicio-

dată nu ia soţie bună. Ciocoiul o ştie şi aceasta, dar îi pasă foarte puţin, căci el nu are altă ţintă decât realizarea planurilor sale cele ambiţioase. N-apucă să treacă luna de miere şi casa ciocoiului devine o cafenea în care se adună toată lepra societăţii. Soţia lui devine o Messalină; copiii se nasc Dumnezeu mai ştie cum, cresc împreună cu slugile şi, tocmai când ajung la gradul cel mai înalt al corupţiei, îi trimite în Francia ca să înveţe carte. Nenorociţii copii, lipsiţi de educaţiunea morală şi neîntăriţi prin virtuţi şi exemple de onoare învăţate din casa părinţilor, cum ajung la porţile Parisului, cad în mânile femeilor şi junilor celor stricaţi, cari îi depravează şi mai rău; iar când se întorc în patrie, în loc să aducă cu dânşii luminile Europei civilizate, nu aduc decît viciul şi depravarea sau, dacă vreunul dintr-înşii reuşaşte a învăţa câte ceva, această cultură intelectuală, nefiind susţinută de o educaţie morală, produce mai mult său decît bine nenorocitei ţări ce hrăneşte în sânu-i asemenea vipere. Ciocoiul sau puiul de ciocoi, ajuns om de stat, se deosebeşte de omul onest prin mai multe fapte, iar mai cu seamă prin purtarea sa. El nu se pronunţă definitiv pentru nici o doctrină politică, nu se face adept credincios al nici unui partit, nu doară că are spiritul drept şi nepărtinitor, ci ca să poată exploata deodată toate doctrinele şi partitele în folosul său. Amorul de patrie, libertatea, egalitatea şi devotamentul sunt vorbele sacramentale ale ciocoiului, pe care le rosteşte prin adunări publice şi private; dar aceste virtuţi cetăţeneşti, de care face atâta pompă, nu sunt decât treptele scării pe care voieşte a se sui la putere şi uneori, când ele nu-i servă de ajuns, el aleargă la străini şi primeşte de la dânşii posturi în ţara sa. Ajuns la gradul de mărire pentru care a comis toate umilinţile şi a declamat, fără de a le simţi, toate virtuţile din lume, ciocoiul îşi ridică masca ipocriziei de la ochi şi se arată lumei în mizerabila şi uricioasa nuditate a sufletului său celui mic. Inima lui, asprită de suferinţele, umilirile şi înjosirile prin care a trecut, devine incapabilă de orice simţământ frumos şi

uman. Libertatea presei îl supără, căci descoperă inichităţile vieţei sale şi nu-l lasă să despoaie de averi de stat şi pe particolari; funcţiunile statului le împarte la ciocoi cu cea mai mare prodigalitate şi, ca să se poată folosi mai bine de orânduirile de servicie, îşi recrutează un ciocoi tot de calibrul său şi speculează printr-însul pânea nenorociţilor funcţionari. Iată tipul ciocoiului din toate ţările şi mai cu seamă din ţara noastră, unde lumina adevăratei civilizaţiuni n-a răsipit încă norii cei grei ai ignoranţei şi ai depravaţiunei. Iată tipul ce ne propunem a urmări în deosebitele faze prin care el a trecut în secolul nostru, de la ciocoiul cu anteriu şi cu călămări la brâu al timpilor fanariotici, până la ciocoiul cu frac şi cu mănuşi albe din zilele noastre.

(Revista română, anul II, 1862, p. 595-612)

B. P. HASDEU
(1838-1907)

COMPLOTUL BUBEI

I

Era-ntr-o bătrână pădure,
Din care vrăjmaşa secure
Nu smulse o creangă de brad:

Pe-o stâncă de fulger crăpată,
Pe-o râpă de şerpi îmbălată,
Pe-o beznă cu fundul în iad.
În cuibul acei văgăune -
Precum într-o cronică spune
Din secolul patrusprezeci -
A fost o petrecere mare:
Leproşii din mii de hotare
Veniră pe mii de poteci.
Vedeai o icoană grozavă!
Tot bube, pocnind de otravă,
Pe braţe, pe coapse, pe frunţi!
Otrepuri, de mult închegate,
Lipite pe răni destupate,
Ca nişte oribile punţi!
Obrajii lor — cronica spune -
Păreau ca un foc de tăciune
Cu spuză-nvelit împrejur,
Când negrul cu roşul se-alungă,
Trecând pe de lături în dungă,
Alb, vânăt, şi galben, şi sur!
S-aşază pe gânduri în iarbă,
Şi buba pe bubă se-ntreabă:
Cum merge şi ce-i de făcut
În lume să nu mai domnească
Tăria şi fala trupească,
Frumosul călcând pe cel slut?
Se scoală atunci din grămadă
O fiară, un monstru, o pradă
A unui sarcasm infernal:
Atât de urât că, văzându-l,
N-ai pune pe oameni de-a rândul

Cu cel mai hidos animal!
Se umflă a scoate cuvântul,
Şi parcă vuieşte mormântul,
Răsună un glas din plămâni,
Pe care ca toţi să-l auză,
Îl trage prin nări şi prin buză,
Sudoarea curgând peste răni!
„De prin puţuri şi izvoare
Toată lumea bea -
Aşa el zicea -
Fraţilor, precepeţi oare
Cugetarea mea?
Apa-i pentru noi scăpare,
Iute la fântâni,
Din glezne şi mâini
Daţi-le cu mic şi mare
Puroaie din răni!
Toate ţările să fie
De sus până jos
Şi până la os
Un popor de carne vie:
Lepros şi lepros!
Ha, ha, ha! Să vezi atunce
O viţă ş-un soi
Întocmai ca voi:
Unde-i sântul ca s-arunce
Cu piatra în noi?..“

II

Trecu de-abia o lună,
Buboşii împreună
Acum din nou se-adună

În codrul cel spurcat;
Dar nu mai este jale,
Ci râsuri triumfale,
Sunând în deal şi-n vale,
Ca dracii în sabat!
Aduce fiecare
Cu sine pe spinare
Bucata-i de mâncare
La prânzul canibal:
Nemăcinate grâne
Servind în loc de pâine,
Cu vreun ciolan de câine
Sau un picior de cal!
Apoi voioasa ceată,
De stârvuri săturată,
Încinge desfrânată
Un danţ neruşinat:
Satan rânjind se pune
Cu pompă să-ncunune
Cumplita urâciune
Cu groaznicul păcat!...
Strigaţi de bucurie,
Săltaţi de veselie,
Căci lepra cu urgie
Se mişcă pas la pas:
Prin târguri şi prin sate,
Cu ape-nveninate,
Ea ţările răzbate,
Puţin i-a mai rămas!
Priviţi-o cum pătrunde
În turnurile unde
De-abia se mai ascunde

Seniorul tremurând;
Bordeiul şi palatul,
Săracul şi bogatul,
Opinca şi-mpăratul
O vor simţi pe rând!
Atunci din voi oricare
Va fi uşor în stare
Şi el s-ajungă mare,
Căci lepra-i chiar pe tron!
Şi iacă din nimică
Bubosul se ridică
Marcheze ori vlădică,
Sau cel puţin baron!
Şi nu visează nime
C-o nouă nobilime
Se urcă la nălţime
Pe feudalul car!
O bubă moştenită,
De secoli învechită,
E cea mai strălucită:
Lepros ereditar!
În urmă, se-nţelege,
Veţi născoci o lege,
Că nimeni nu se-alege
De nu va fi bubos:
Căci este cu dreptate
Ca prin majoritate
Rotund să meargă toate
Sub cerul luminos!
O goană-nvierşunată
Se va porni pe dată
În lumea cea curată

Pe bietul nesupus,
Ce nu vrea să-nţeleagă
Că trebuie o plagă
Să fie ţara-ntreagă
Când buba şade sus!
Printr-un decret se schimbă
Orice idee strâmbă,
Scoţându-se din limbă
Că lepra e un rău;
Şi după chip şi seamă,
Pe pânză şi pe-aramă,
Veţi face fără teamă
Bubos pe Dumnezeu!..

III
Poporul înconjoară pădurea fără veste
Şi-i pune foc:
Leproşii pân' la unul, bărbaţi, copii, neveste,
Au ars pe loc.
Memoria lor însă pe-o lespede funebră
De-atunci s-a scris,
Pe care se citeşte: „Creştini, fugiţi de lepră
Ca de-un abis!"
De câtva timp încoace, furtuna, pe morminte
Cutreierând,
Se zbuciumă a şterge bătrânele cuvinte,
Străbunul gând.
De lene uită lumea ispitele-i antice.
Şi iar la sfat
Se grămădesc buboşii, visând să se ridice -
Pân' la palat!...

MIHAI EMINESCU
(1850-1889)

DOINA

De la Nistru pân' la Tisa
Tot românul plânsu-mi-s-a,
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.
Din Hotin şi pân' la mare
Vin muscalii de-a călare,
De la mare la Hotin
Mereu calea ne-o aţin;
Din Boian la Vatra-Dornii
Au umplut omida cornii,
Şi străinul te tot paşte
De nu te mai poţi cunoaşte.
Sus la munte, jos pe vale
Şi-au făcut duşmanii cale,
Din Sătmar pân' în Săcele
Numai vaduri ca acele.
Vai de biet român săracul!
Îndărăt tot dă ca racul,

Nici îi merge, nici se-ndeamnă,
Nici îi este toamna toamnă,
Nici e vară vara lui,
Şi-i străin în ţara lui.
De la Turnu-n Dorohoi
Curg duşmanii în puhoi
Şi s-aşează pe la noi;
Şi cum vin cu drum de fier
Toate cântecele pier,
Zboară păsările toate
De neagra străinătate;
Numai umbra spinului
La uşa creştinului.
Îşi dezbracă ţara sânul,
Codrul – frate cu românul -
De secure se tot pleacă
Şi izvoarele îi seacă -
Sărac în ţară săracă!
Cine-au îndrăgit străinii,
Mâncă-i-ar inima câinii,
Mânca-i-ar casa pustia,
Şi neamul nemernicia!
Ştefane, Măria ta,
Tu la Putna nu mai sta,
Las' arhimandritului
Toată grija schitului,
Lasă grija sfinţilor
În sama părinţilor,
Clopotele să le tragă
Ziua-ntreagă, noaptea-ntreagă,
Doar s-a-ndura Dumnezeu,
Ca să-ţi mântui neamul tău!

Tu te-nalţă din mormânt,
Să te-aud din corn sunând
Şi Moldova adunând.
De-i suna din corn o dată,
Ai s-aduni Moldova toată,
De-i suna de două ori,
Îţi vin codri-n ajutor,
De-i suna a treia oară
Toţi duşmanii or să piară
Din hotară în hotară -
Îndrăgi-i-ar ciorile
Şi spânzurătorile!

(Apud Mihai Eminescu, De la Nistru pân' la Tisa, Ed. Duminica, 1991, p. 9-10)

ION LUCA CARAGIALE (1852-1912)

O LICHEA

Leki, sau lichea, însemnează pe turceşte pată; cu deosebire, pată de care nu te poţi scăpa, pată neştearsă. În limba românească, cuvântul a trecut în accepţie figurată: lichea va să zică o secătură care, dacă ţi-a căzut în spinare, se ţine de tine mai rău ca scaiul, şi de care

nu te mai poţi scăpa decât prin mijloace violente. Să-i dau cu piciorul de sute de ori, să-l batjocoreşti, să-l scuipi, şi încă n-ai să scapi de gudurăturile lui greţoase, până nu te-i hotărî să-i dai brânci într-un canal, ca să te cotoroseşti de el. Să mă ferească Dumnezeu a întrebuinţa cuvântul acesta în accepţia alterată, pe care o are în limba noastră; îl voi întrebuinţa numai şi numai în dreptul propriu, pe care-l are în limba originară. Care va să zică, să nu se mai încapă vorbă: lichea însemnează pată, peste putinţă de scos. În acest sens propriu zic dar: teribilă lichea e d. Sturdza!... În toamna anului 1895, după ce se lipise de tricolorul român ce fâlfâia în capul haidamacilor, pe stradă, în chestia naţională; după ce mânjise chiar simbolul adâncii dureri şi al înaltului respect ce trebuie să ni-l inspire moartea, lipindu-se pe steagurile negre de la Clubul colectiviştilor, când cu sfârşitul nenorocitului sbir electoral Meschiu – deodată, licheaua apare pe pagina întâia a Monitorului, ca prezident al Consiliului. Să nu uit a spune că licheaua, cu o zi înainte, după ce depune la Palat jurământul, zice Suveranului: „Sire, plec de aici tocmai la Mitropolie. Nu vreau să pun mâna pe afacerea publică până să nu cer iertare Mitropolitului Ghenadie că l-am mânjit odinioară. Mă duc să-l rog să-mi dea binecuvântarea lui archipăstorească spre a mă insufla de la Duhul Sfânt, ca să pot duce cu tărie înalta sarcină ce Maiestatea Voastră mi-a încredinţat!...“ S-a pus în birjă şi a mers în goana cailor la Mitropolie... Acolo a suit scările în genunchi, şi încet-încet, strâmbându-se şi miorlăindu-se, a apucat pe bietul Ghenadie, care se retrăgea de frică şi de scârbă de-a-ndăratele, şi i-a sărutat pulpana anteriului. S-a lipit licheaua de anteriu aşa de bine că n-a mai putut s-o spele nici afurisenia, până când n-a venit Lascăr Catargiu şi i-a zis lui Ghenadie: „Înalt prea sfinte părinte, ascultă-mă pe mine: ce mai încoace şi încolo? De licheaua asta nu te mai speli, fără să faci o mare jertfă... Ia anteriul de Mitropolit şi aruncă-l departe cu lichea cu tot!“ şi numai aşa s-a putut scăpa Ghenadie de lichea, aruncând-o în obrazul Colectivităţii. Dar, cât e Colectivitatea

de neobicinuită cu lucru curat, a avut şi ea un moment de desgust: a luat şi ea mantaua cu licheaua şi a aruncat-o la negre, în coşul cu rufele murdare; şi, fiindcă rufele murdare trebuiesc spălate în familie, cu mai multă sau mai puţină discreţie, a fost chemat din familia colectivistă d. Aurelian, marele cultivator de spanac, sămânţă de la '48, şi însărcinat să spele murdăria. Celebrul agronom a frecat-o băbeşte cu rădăcina de ciulin multă vreme, a frecat-o şi iar a frecat-o fără succes, până când a dat în genunchi de oboseală. L-a biruit licheaua! În faţa colectivităţii, umilită de această neizbândă, şi în ochii ţării întregi, minunată de nedibăcia bătrânei spălătorese, licheaua a reapărut la tribuna prezidenţiei Senatului. Această apariţie necurată a demoralizat atât pe biata babă, ale cărei puteri erau covârşite, încât a trebuit, cu lacrimile în ochi, să-şi depuie mandatul şi să prezinte demisia Cabinetului. Atunci, licheaua s-a gândit să se arunce iar sus de tot, şi după multe lipituri, a apărut în fine pe fruntea – destul de nespălată şi fără asta – a Colectivităţii. Şi Regele, fiindcă era grăbit să plece pentru o cură de odihnă, s-a mărginit să dea din umeri, zicând: „Fie!" Dar licheaua, nemulţumită cu atât, a început să se miorlăiască: „Sire, ia-mă şi pe mine pe pulpana Maiestăţii Tale în străinătate; măcar până la Viena..." Regele a răspuns: „Asta, nu! Asta nu trebuie. Mantaua şi licheaua să rămâie acasă. Vreau să călătoresc şi să mă odihnesc fără jenă; mă voi gândi la întoarcere ce e de făcut"... Ce e de făcut? Nu e de făcut nimica altceva când ţi se lipeşte licheaua de pulpană, decât să iei foarfecele, să tai bucăţica mânjită şi să o arunci în foc: nu s-a născocit până acum săpunul care să poată curăţi pe cineva de aşa lichea... Rămâne bine înţeles – o spui încă o dată – că întrebuinţez cuvântul de lichea în sensul propriu pe care-l are pe turceşte. Nicidecum nu mi-ar trece prin cap să-l întrebuinţez în concepţia figurată din româneşte. Cum aş îndrăzni eu să spun că d. Sturdza e o fiinţă de care nu te mai poţi scutura, dacă ţi-a căzut în spinare, o secătură care se ţine de oameni mai rău ca scaiul, şi de care nu se mai poate scăpa lumea decât prin mijloace

violente? Cum aş îndrăzni să zic că, până nu te-i hotărî să-i dai brânci într-un canal, n-ai să te poţi cotorosi de el? Aş putea eu îndrăzni să zic aşa ceva? Mâine, poimâine oi mai prezenta o carte la vreun premiu academic pentru produceri literare: licheaua ar fi capabilă să se aşeze pe cartea mea şi să latre că premiul literar se cuvine mai potrivit unui manual de geologie franţuzesc de la ’48, tradus în româneşte de d. G. Ştefănescu, cum poate dumnealui traduce. Aş fi nebun să-i zic lui d. Sturdza lichea la figurat. La propriu, însă, i-o zic fără teamă: îl ştiu că e om fără pasiuni şi mare iubitor de adevăr; o dovadă strălucită despre aceasta e că, atunci când trece, prin temperament, marginile permise, o drege, numaidecât prin judecată, cerând scuze. Teribilă lichea!...

(Epoca, 13 aprilie 1897)

ALEXANDRU VLAHUŢĂ (1858-1919)

AURI SACRA FAMES (Blestemata foame de aur)

Pretutindeni eterna lege a selecţiei. În firea unui om s-alege o patimă care covârşeşte şi întunecă pe celelalte, o patimă care robeşte

şi umple toată viaţa acestui om. Omul acesta nu respiră, nu cugetă, nu simte, nu se bucură, nu se mâhneşte decât prin această patimă. Pentru beţiv, toate se reduc la un vin bun; pentru cartofor, la o venă extraordinară. Când omul e slujit de un noroc statornic în desfăşurarea patimei, devine erou. Legenda, istoria, faima îl vor pomeni de-a pururi. Peste două sute de ani, bătrânii vor povesti copiilor în stilul basmelor multe din lucrurile pe care noi le vedem aievea: „...A fost odată un rege cumplit şi lacom, care s-a lăsat ca o foamete straşnică asupra unui popor nenorocit, blajin, darnic şi îndurător din cale-afară. şi era foarte iubitor de aur regele acela şi se-mpânzise pomina-n lume despre grozava lui zgârcenie. Şi nu mai avea saţ de bogăţie şi nici o milă n-avea de supuşii lui. Că munceau oameni din zori până în puterea nopţii şi banii tuturor curgea gârlă în haznalele domneşti şi ca într-o groapă fără fund se istoveau averile fără s-o poată umple. şi nu era chip să se apropie sărac de pragul palatului lui ori să se bucure flămând din rămăşiţele mesei lui. Că de era ananghie în ţară şi de se văicărea norodul sub povara birurilor grele şi de strigau asupriţii împotriva lacomilor asupritori, el îşi astupa urechile şi închidea ochii la toate. În jurul tronului lui veneau vechilii linguşitori şi-i spuneau ce păduri mai sunt în picioare şi ce biruri au mai rămas neprefăcute în aur în cuprinsul ţării. şi se tăiau codrii şi se cotropeau moşiile şi se pustiau satele şi curţile boiereşti şi toată gospodăria ţării se dărăpăna sub biciul nesaţului acelui rege straşnic şi a ne-îndurăţilor lui samsari. Geld (aur – n.n.), Geld şi iar Geld – atâta ştia el. În bani se încheiau toate gândurile, toată simţirea şi toate pornirile vieţii lui. Pentru celelalte lucruri, nervii lui, inima şi creierul lui erau de piatră. Dacă s-ar fi aflat vreodată singur în faţa unui bandit ce i-ar fi strigat cu pistolul întins: «Punga sau viaţa?», ar fi stat mult pe gânduri nehotărât, neştiind de ce se despartă. Şi nu numai că n-a miluit în viaţa lui pe nimeni, dar le lua paraua de nafură a văduvii şi bucăţica de pâine din gura orfanului şi fără nici o mustrare privea la suferinţele şi obida supuşilor săi. şi

toţi sărăceau, numai el se îmbogăţea. şi de ce se îmbogăţea, tot mai lacom era şi mai ahtiat de bani era. Ajunsese ţara la sapă de lemn. Se vindeau braţele muncitorilor şi cinstea familiilor se topea, îmbrăcămintea icoanelor şi toate podoabele bisericeşti se prefăceau în bani, doar se va potoli foamea de aur a acestui rege hămesit. Departe, departe, dincolo de hotarele domniei lui, în mijlocul unui codru înalt şi des ca peria, era tăinuit un castel vechi de piatră. Sub temelia acestui castel se afla o hrubă uriaşă, la o adâncime mare, în umedul întunecat al pământului. E noapte. O linişte îngrozitoare îneacă şi codru şi castel. Singur regele, înfăşurat într-o mantie neagră, c-o lampă în mână, pe o scară tăinuită, scoboară trepte multe în adâncimile pământului. Foşnesc faldurile mântălii în muţenia bolţilor triste şi umbra lui înaltă tremură, joacă înfiorător, fantastic, lunecând pe ziduri. Se opresc. Scoate o cheie. O mare uşă de fier se învârteşte din ţâţâni c-un scârţâit metalic. În fund, pe lespezi de marmură, ca un munte se ridică colosala movilă a bănetului de aur. Ochii lui scânteie de focul unei beţii pătimaşe şi infernale... Atârnă lampa de zid. Un tremur îl cuprinde din tălpi pân' în creştet. Faţa i se aprinde ca de dogoarea unei grămezi de jeratec. Se-neacă de atâta voluptate. Mai priveşte o dată fioros în juru-i, apoi-şi leapădă mantaua, răsuflă din adânc şi se aruncă cu faţa în jos, ca pe-o claie de fân, pe zornăitoarea grămadă de aur. Pătimaş, ameţit, nebun de fericire, se vâră în bănetul răcoros şi luciu, îşi îngroapă braţele goale până-n subţiori, apoi picioarele pân' în şolduri până-n gât, pân-la gură..., mai scurmă dedesubt cu mâinile, cu vârful picioarelor. Seneacă şi dispare cu desăvârşire în colosul comorii lui... Au trecut multe zile, au trecut ani la mijloc şi l-au căutat în toate părţile şi nimic nu s-a putut afla de urmele acestui rege. Târziu de tot s-a descoperit acea bogăţie ascunsă şi s-a aflat leşul regelui îngropat acolo, vânăt, spăimântător, cu ochii holbaţi, cu gura căscată şi plină de napoleoni, cu pumnii strânşi... Anevoie i-au putut descleşta degetele înţepenite în ultima strângere a acelui metal fermecător, a

cărui patimă îl supune cu atâta străşnicie". şi multe sute de ani copiii se vor ruga de părinţii lor să le spuie basmul cu regele avar.

(Lupta, anul IV, nr. 197, 6 martie 1887)

GEORGE COŞBUC (1866-1918)

NOI VREM PĂMÂNT!

Flămând şi gol, făr-adăpost,
Mi-ai pus pe umeri cât ai vrut,
Şi m-ai scuipat şi m-ai bătut
Şi câine eu ţi-am fost!
Ciocoi pribeag, adus de vânt,
De ai cu iadul legământ
Să-ţi fim toţi câini, loveşte-n noi!
Răbdăm poveri, răbdăm nevoi
Şi ham de cai, şi jug de boi,
Dar vrem pământ!

O coajă de mălai de ieri
De-o vezi la noi, tu ne-o apuci.
Băieţii tu-n război ni-i duci,

Pe fete ni le ceri.
Înjuri ce-avem noi drag şi sfânt:
Nici milă n-ai, nici crezământ!
Flămânzi copiii-n drum ne mor
Şi ne sfârşim de mila lor -
Dar toate le-am trăi uşor
De-ar fi pământ!

De-avem un cimitir în sat
Ni-l faceţi lan, noi, boi în jug.
Şi-n urma lacomului plug
Ies oase şi-i păcat!
Sunt oase dintr-al nostru os:
Dar ce vă pasă! Voi ne-aţi scos
Din case goi, în ger şi-n vânt,
Ne-aţi scos şi morţii din mormânt;
O, pentru morţi şi-al lor prinos
Noi vrem pământ!

Şi-am vrea şi noi, şi noi să ştim
Că ne-or sta oasele-ntr-un loc,
Că nu-şi vor bate-ai voştri joc
De noi, dacă murim.
Orfani şi cei ce dragi ne sunt
De-ar vrea să plângă pe-un mormânt,
Ei n-or şti-n care şanţ zăcem,
Căci nici pentr-un mormânt n-avem
Pământ – şi noi creştini suntem!
Şi vrem pământ!

N-avem nici vreme de-nchinat.
Căci vremea ni-e în mâni la voi;

Avem un suflet încă-n noi
Şi parcă l-aţi uitat!
Aţi pus cu toţii jurământ
Să n-avem drepturi şi cuvânt;
Bătăi şi chinuri, când ţipăm,
Obezi şi lanţ când ne mişcăm,
Şi plumb când istoviţi strigăm
Că vrem pământ!

Voi ce-aveţi îngropat aici?
Voi grâu? Dar noi strămoşi şi taţi
Noi mame şi surori şi fraţi!
În lături, venetici!
Pământul nostru-i scump şi sfânt,
Că el ni-e leagăn şi mormânt;
Cu sânge cald l-am apărat,
Şi câte ape l-au udat
Sunt numai lacrimi ce-am vărsat -
Noi vrem pământ!

N-avem puteri şi chip de-acum
Să mai trăim cerşind mereu,
Că prea ne schingiuiesc cum vreu
Stăpâni luaţi din drum!
Să nu dea Dumnezeu cel sfânt,
Să vrem noi sânge, nu pământ!
Când nu vom mai putea răbda,
Când foamea ne va răscula,
Hristoşi să fiţi, nu veţi scăpa
Nici în mormânt!

(Apud George Coşbuc, Versuri, Ed. Facla, 1986, p. 118-120)

NICOLAE IORGA (1871-1940)

DUMNEZEU SĂ-I IERTE

Dumnezeu să-i ierte pe cei patru ţărani români împuşcaţi în oraşul românesc Botoşani de oastea română în ziua de 5 martie 1907... Să nu ierte Dumnezeu pe străinul fără inimă, care a stors vlaga o sută de ani şi astăzi vrea şi sângele, pe stricătorii pământului, pe risipitorii gospodăriilor, pe ticăloşitorii oamenilor, pe pângăritorii femeilor; să nu ierte Dumnezeu pe ciocoimea obraznică şi proastă, care n-a ştiut şi nu ştie a-şi înţelege, iubi, apăra şi nici măcar cruţa pe cei de o lege şi de un neam cu dânşii, pe hâzii politicieni mâncaţi de pofte şi nevolnici, să nu ierte Dumnezeu pe cârmuitorii neghiobi sau vânduţi înaintea cărora, cufundaţi în orgii budgetare, fumegă acest sânge nevinovat. În vecii vecilor, cât va mai dăinui suflarea românească pe acest pământ, să nu ierte Dumnezeu pe netrebnicii şi pe făcătorii de rele.

(Neamul românesc, 8 martie 1907)

RADU D. ROSETTI (1874-1964)

UN MECENA ESCROC

Aş fi pregetat să botez rândurile acestea „Un Mecena escroc“, dacă, citind zilele trecute biografia lui Gaius Cilnius Maecenas din Arezzo, consilierul lui Octavian Augustus, mort în anul al VIII-lea înainte de Hristos, faimosul protector al poeţilor şi al artiştilor, căruia Horaţiu i-a dedicat „Odele“ şi Virgil – „Georgicele“, rafinatul care da în palatul său de basm din Tibur ospeţe cu convivi pe alese, oferindu-le daruri la toţi – aş fi ezitat, zic, dacă nu m-aş fi convins că timpul cel mai reprezentativ al îndrumătorului generoa a fost, şi el, în vremea lui... puţin cam escroc. Între altele, înaltul funcţionar care a imortalizat secolul lui Augustus, atât de lăudat de Seneca, era un bătrân libidinos, însurat de vreo zece ori, un epicurian care bea până cădea sub masă şi un cinic care, pentru a strânge averi imense cu mijloace nepermise, se certa adesea cu morala. Ceea ce nu l-a împiedicat, pentru meritele lui, să fie lăudat peste veacuri. De la el a luat pildă, pesemne, ca să nu schimbe tradiţia, Alexandru Bogdan-Piteşti, fără nici o discuţie singurul Mecena al nostru, în adevăratul înţeles al cuvântului: ajutor al poeţilor, sculptorilor şi muzicienilor, şi cu vorba, şi cu punga – nu în calitate oficială, ca de pildă

Spiru Haret, Take Ionescu – aşa că amintirea lui, care nu dăinuieşte decât prin vorbele de duh ce i se atribuie, merită să dureze şi pentru alte cauze. Copilul lui Costache Bogdan, refugiat aromân din Ianina, era dinspre mamă descendent al lui Nicolae Balotă, faimos căpitan din oastea lui Mihai Viteazul. Când îşi pomenea strămoşii, Alexandru Bogdan-Piteşti arăta mândru două din ferestrele Bisericii Domneşti din Câmpulung, restaurate de căpitanul Balotă, după cum se vede din iscălitura de sub ele. Acolo, în apropiere, era şi moşia moştenită de la părinţi, petec de pământ de care făcea caz mare. Gimnaziul l-a început la Piteşti, dar l-a terminat la Geneva, de unde a fost trimis la Paris, pentru completarea studiilor. Aici, însă, în loc să se ţină de carte, cerceta numai muzeele, teatrele, cafenelele şi cenaclurile literare, reuşind să-şi câştige o cultură artistică frumoasă şi prietenii serioase. Verlaine, Moréas, Mallarmé, Clemenceanu îi ziceau „tu“, parcă l-ar fi cunoscut de când lumea. Cu haină de catifea neagră, cu pantaloni largi, cu lavariera, în vânt, cu joben cu borduri drepte, cu un cioc impunător şi cu mustaţa în furculiţă, îl luau toţi drept un boem din Montmartre. Aşa cum se prezenta, şi având ceva franci în buzunar, fireşte că avea succes şi la femei. În aceea vreme începuseră mişcările anarhiste din Franţa. Curând, Bogdan-Piteşti fu exilat. şi iată-l acum pe uliţele Bucureştilor, provocând curiozitatea trecătorilor. La Fialcovschi, şi în urmă la Bulevard, în tovărăşia lui Bonifaciu Florescu, Hétrat, Ştefan Velescu, Gusti, Bico Brăiloiu, Mircea Demetriad, Macedonski, Ion Bacalbaşa etc., perora ceasuri întregi; prin expoziţii, îşi exprima părerea deschis, cumpărând cu competenţă recunoscută; mergea şi la teatru, îndrăznind, când nu-i plăcea piesa, să fluiere cu dexteritate de poliţist. Dar adevăratul Bogdan-Piteşti trebuia cunoscut la el acasă. N-avea, ce-i drept, castelul din Tibur al modelului său roman; imobilele şi apartamentele pe care le-a locuit în strada Soarelui, strada Brezoianu, şi, apoi, în Ştirbei Vodă erau modeste, dar ospeţele-i erau îndejuns de copioase şi divanuri avea destule să adăpostească,

la vreme de nevoie, toţi prietenii scăpătaţi. Covoare scumpe, bibelouri, tablouri pe pereţi (mai ales nuduri) – avea oroare de cromolitografii – completau ansamblul. Din când în când, dispărea din cameră câte un obiect de preţ, dar stăpânul, înţelegător, se mulţumea să înjure de mamă „p-ăl care l-a luat“, continuând să se poarte faţă de musafiri cu aceeaşi filotimie. Când avea invitaţi, nu se aşeza la masă până nu chema un preot, să dea binecuvântarea. În timpul rugăciunii, Bogdan, examinând capetele prezenţilor, surâdea mefistofelic. (De altfel, era catolic, şi se adresa, uneori, şi preoţilor papistaşi). Bineînţeles că slujitorul bisericii rămânea printre convivi. Dar vai de urechile sfinţiei sale, de ce auzea în urmă!

Odată, Bogdan avea la masă printre invitaţi şi pe poetul simbolist X. Bardul, bineînţeles, era sărac. Singura lui avere: o barbă impunătoare, la care ţinea ca la ochii din cap. Nu ştiu cum a venit odată, c-a spus omul că are aşa nevoie de bani, c-ar vinde-o.

– Ţi-o cumpar eu, l-a momit stăpânul casei. Iei pe ea două patace?

– Adu-le-ncoa, a răspuns răsfăţatul muzelor, mai în glumă, mai în serios.

– Dar n-a apucat să bage monedele în buzunar, şi foarfecele adus de Mica, tovarăşa de viaţă a lui Bogdan, i-a şi retezat podoaba poetului rămas perplex.

Amfitrionul a întins-o, tacticos, într-un şervet şi s-a aşezat pe ea, să-i fie mai moale.

– Ptiu! Fir-aţi ai naibii de venetici, pe mine să nu mă mai chemaţi la ticăloşii de astea, s-a scandalizat popa, care era de faţă în ziua aceea.

– Ha! Ha! Ha! A încheiat provocatorul incidentului, hohotind ca un Belzebut.

Găină, cum fusese poreclit caricaturistul Petrescu, se instala în casa lui Bogdan cu lunile. Deşi se ciorovăiau mereu, între aceşti doi oameni erau o afinitate care-i ţinea legaţi. Cu toate acestea, odată

ajunseseră la cuţite. În preajma războiului trecut, Bogdan scotea o gazetă despre care se insinua că e finanţată de străini, el fiind germanofil, pe când Găină era francofil fanatic. Găină nu mai înceta să-l facă pe Bogdan trădător; ceea ce nu-l împiedica să vină la mesele lui regulat, dar fără să-I vorbească.

– Mănâncă, Găină, îndoapă-te, că-i de la duşman, i-a strigat într-o zi Bogdan, în râsetele homerice ale asistenţilor.

Aveau, însă, loc şi discuţii serioase, când filozofice, când artistice, când literare, întretăiate de vocea guturală a patronului, care, după ce lansa un paradox, îşi mângâia barbişonul, făcea ochii mici şi-şi încrucişa mâinile pe abdomen. Nu ştiai niciodată dacă vorbea serios sau în glumă. Principalul era că provoca discuţii, crea curente şi însufleţea.

Lui îi datoresc, în parte, primele succese: Dărăscu, Ressu, Paladi, dacă nu mă înşel şi Steriadi; el era cel mai galant cumpărător al lui Luchian – „Babaca“ – şi el a încurajat debutul lui Ştefan Petică. Generaţia scriitorilor şi artiştilor care au acum 50–60 de ani îşi amintesc cu plăcere de atmosfera simpatică din jurul mesei „Castelanul de la Laici“. Un asemenea fel de viaţă cerea, bineînţeles, parale multe, şi venitul moşioarei nu ajungea. Atunci, fără nici un scrupule, inventa afaceri dubioase – „Scopul scuză mijloacele“ – care, mai totdeauna, reuşeau. De unde porecla „Bogdan-Ciupeşti“. La un moment dat, a crezut că dă o lovitură cu politica şi s-a prezentat la Colegiul al III-lea de Olt pe o listă ţărănească. („Ştiţi voi ce aduce omului o interpelare în Parlament, pe care, în ultimul moment, «solicitat», renunţi s-o ţii?“). Îmbrăcat în costum naţional, cu o cruce mare pe piept, dându-se drept copil natural al domnitorului Cuza (vezi ciocul), umbla din colibă în colibă, mai-mai să reuşească să fie ales, dacă autorităţile n-ar fi intervenit la timp. S-a iscat o mişcare ţărănească, cu morţi şi răniţi, la Slatina, răzmeriţă de care cel ce o instigase nici nu s-a sinchisit. A plătit oalele sparte Dobrescu-Argeş, care habar n-avea cu cine se întovărăşise, să reformeze

viaţa statului român. Altă dată, i-a trăznit prin minte să aducă din Paris pe Sarul Peladan, să ţină la Ateneu o conferinţă cu plată. Un fel de farsă numeratorie – nici compatrioţii săi franţuzi nu înţelegeau bazaconiile magului cu cap asirian, îmbrăcat ca un şah persan, darmite paşnicii locuitori de pe meleagurile Dâmboviţei! Aşa cum se prevedea, a fost bătaie la casă. După conferinţă, un parvenit bucureştean a găsit cu cale să dea o recepţie în cinstea Sarului, serbare la care au fost invitaţi, bineînţeles, şi Bogdan-Piteşti cu Mica. La şampanie, Mica se cam ciupise. Vorbea şi ce trebuia şi ce nu.

– De la tenue, madame, de la tenue, că te... a mustrat-o solemn soţul, imitând pe nu ştiu care monarh al Franţei, într-un caz aproape similar. Numai că „managerul" lui Peladan a adăugat observaţiei regeşti o înjurătură la adresa Michii, de s-au cutremurat pereţii.

– Du folklore roumain, l-a lămurit pe Sar autorul sudalmei, văzând ochii întrebători ai acestuia.

Acum venise timpul să se gândească la ceva mai mare. Ceva care să-i înlesnească putinţa de a ajuta mai în larg droaia de flămânzi de glorie şi de pâine ce roia în jurul lui; şi, la acelaşi timp, asigurarea unui trai îmbelşugat pe cel puţin un an. şi şi-a ales ca ţintă casa de bani a bătrânului Mauriciu Blanc. Dar încercarea de şantaj a fost descoperită, prin procedeul clasic al prinderii în flagrant delict, iar vinovatul condamnat la un an de zile închisoare. Demn de relevat e numai ce s-a petrecut la judecarea apelului. Adus la Palatul Justiţiei prin vânt şi zloată, însoţit de santinelă, aproape de Templul Dreptăţii, zăreşte automobilul luxos în care reclamantul se îndrepta spre aceeaşi instituţie.

– Uite şi pe nenorocitul de Blanc! îl arătă, compătimitor, Bogdan, soldatului.

Scena de pomină a urmat, însă, în sala de şedinţă. Nimic nu scoate în relief mai bine obiectivitatea lui şi firea lui de artist ca cele petrecute cu ocazia pledoariei lui Take Ionescu, în care acesta figura ca reprezentant al părţii civile, Bogdan fiind inculpatul. Pe când

Take Ionescu vorbea cu talentu-i cunoscut, admirat de toţi, arestatul, cu santinela la spate, uitase că cel pe care maestrul în zugrăveşte în colori aşa de negre era chiar dânsul! El nu vedea în faţă-i decât un as al cuvântului, ale cărui fraze le sorbea, a cărui logică o aproba.

– Splendid! Grandios! îl aureau şoptind, amuzaţi, cei din jurul lui.

Când Take Ionescu a pus punct, după o peroraţie emoţională, eroul nostru s-a trezit la realitate, dar a terminat tot cu o butadă:

– Are talent escrocul, are talent!

A râs Take Ionescu, şi judecătorii, şi cei din sală. Voia bună, pe cât se pare, a înduplecat pe magistraţi să-i reducă pedeapsa la şase luni. Altul s-ar fi ales şi cu un proces de ultragiu. Nu tot aşa de satisfăcut a fost condamnatul cu pledoaria avocatului său, Barbu Delavrancea, care, într-o situaţie ingrată, a făcut ce a putut.

– Barbule, escrocheria e lucru subţire; n-o poate înţelege oricine, l-a dojenit clientul nemulţumit.

La Văcăreşti, unde-şi făcea osânda, umorul nu l-a părăsit. La o vizită a procurorului general, deţinuţii mai de seamă fiind puşi pe două rânduri, mai la parte, Bogdan-Piteşti se afla printre câţiva ziarişti şi literaţi învinuiţi pentru servicii aduse inamicului.

– Pardon! Pardon! Eu sunt escroc, nu trădător!, s-a indignat Bogdan în faţa directorului, nevoit astfel să-l mute în alt sector.

Fapta cea mai de seamă a acestui Mecena original al nostru rămâne, fără doar şi poate, editarea volumului de poezii „Bronzes“, al lui Alexandru Macedonski. Cine să imobilizeze capital, acum vreo jumătate de secol, în tipărirea unei cărţi cu rime franţuzeşti? Alexandru Bogdan-Piteşti s-a încumetat, fără speranţă de câştig. Într-o bună dimineaţă, cartea a apărut la vitrine, într-un format bizar, cu şi mai bizara prefaţă a editorului: „Essai sur la poésie en Roumaine depuis 1870 á nos jours – Pagini extrase dintr-o lucrare în preparaţie“. De prisos să adaug că restul fragmentului n-a mai văzut lumina zilei. A urmat, în 1900, scoaterea unei reviste, „Ileana“, care a fost cea mai luxoasă revistă artistică tipărită la noi. „«Ileana»

înfăţişează frumosul – anunţa programul – şi frumosul este scopul acestei reviste“. Dacă partea literară, cu toate sforţările lui Ion Bacalbaşa, pe care directorul îl luase ca ajutor, lăsa de dorit, partea artistică a fost la înălţime. Ajunge să citeşti colaboratorii înşiraţi pe frontispiciul revistei: G. D. Mirea, Ştefan Luchian, Nicolae Vermont, Kimon Loghi, Strîmbulescu, Nicolae Mantu, Pierre Bellet, Verona, domnişoara Sofia Nădejde, Titus Alexandrescu, Ludovic Basarab, Romeo Girolamo, Frederic Stork, Oscar Spathe etc. Din Paris, Bogdan îşi asigura colaborarea foştilor săi prieteni din Montmartre. Copertele „Ileanei“ erau adevărate tabloruri. „Santinela“ lui Mantu, „Marina“ lui Eugen Voinescu, „Schiţa vânătorească“ a lui Mirea, „Beduinul“ lui Kimon Locghi etc., etc. sunt o încântare. Toate datorită îndemnului lui Bogdan-Piteşti. Clişeele erau comandate la Lipsca. A murit în anul 1921, lăsând în urmă-i o avere de vreo 17 milioane lei aur, socotită în bani, tablouri, sculpturi, covoare şi obiecte de preţ. La un moment dat, proprietarul acestor comori a vrut să le dăruiască statului, cu condiţia să fie expuse într-o sală, pe al cărei frontispiciu să fie scris „Muzeul unui om sărac“. Duca, pe atunci ministru al Artelor, a refuzat dania, dat fiind omul care o făcea. Dacă a făcut bine sau rău, e discutabil. Întreaga colecţie s-a irosit. Ultimă glumă macabră: a lăsat şapte testamente! O cruce de lemn uitată, pe o cărare dosnică a Cimitirului Bellu, spune trecătorului că sub ea îşi doarme somnul de veci Alexandru Bogdan-Piteşti. Celor care l-au cunoscut le spune mai mult. Le evocă Tipul (cu T mare, cum îi plăcea lui să zeflemisească pe câte unul) cel mai pitoresc al boemei noastre de altădată. „Farsor gentilom, Mecena escroc, Ptometeu al şantajului, Aretin lipsit de geniu, Falstaff spiritualizat“ – l-a calificat cândva Victor Eftimiu, tare în epitete. Da, dar care a avut şi calităţi ce trebuie cunoscute.

(Radu D. Rosetti, Spicuiri, ESPLA, 1958, p. 116-123)

N. D. COCEA (1880-1949)

REGELE, COMPLICE AL ASASINILOR. PALATUL, GAZDĂ DE HOŢI.

Să fim mândri: avem regele meritat. Slavă memoriei lui Brătianu, pripăşitorul dinastiei străine în ţară! De mii de ori slavă! Sub regele Carol s-a înjghebat şi întărit cea mai lacomă şi nemilioasă oligarhie bugetară. Sub regele Carol s-au ferecat lanţurile încătuşate a şase milioane de robi. Sub regele Carol au izbucnit patru răscoale ţărăneşti. Sub regele Carol satele au fost bombardate, 11.000 de ţărani asasinaţi. Sub regele Carol s-a înfrânt avântul ţării spre democraţie. Sub regele Carol s-au întins sufletele, s-au pândit caracterele, s-au sfărâmat voinţele, s-au domesticit rarele firi dârze. Sub regele Carol ţara a fost dată peşcheş Germaniei. Ţara de pripas oi-a găsit stăpânul. Ţării de risipă, lene şi desfrâu îi fu dat un rege muncitor, sobru şi avar. În ţara boierimii scăpătate, a burgheziei parvenite şi a ţărănimii răbdătoare, regele Carol îşi găsi ţelul vieţii: strânse averi. Regele va muri cu satisfacţia calicului, dar fără mândrie. De augustul nostru suveran se va putea spune totul, dar că a fost şi stimat de supuşii săi nu. Istoria a cunoscut feţe încoronate combătute, maltratate, lovite, răpuse de popoare; cu regele Carol ea va trebui să deschidă capitolul

suveranilor indiferenţei generale. La sate milioanele de robi nu ştiu că au un rege, ori ştiu că „nemţul“ a izgonit pe Cuza, idolul lor. La oraşe, până şi castele politiciane măcinătoare ale bugetelor, sub înălţata-i oblăduire, îl dispreţuiesc. Prăpastia dintre ţară şi dinastie e aşa de adâncă, gheaţa aşa de groasă, că de s-ar plănui descotorosirea ţării de rege nu s-ar găsi supus care să-şi verse sângele pentru augustul pripăşit. Ultimul eveniment încheie, firesc, o prea lungă domnie. Regele Carol, lăudătorul soldăţimii barbare în represiunea din 1907, se revelează complicele asasinilor ţărănimii. Când guvernul ia hotărârea urmăririi capilor ucigaşi, regele Carol le deschide porţile palatului. Azi dosarele pline de sânge ţărănesc închegat, dovezile crimelor brătieniste, în loc să stea în lăzile Ministerului de Interne, zac pecetluite în birourile Majestăţii-Sale. Azi palatul e gazdă de hoţi, regele complice de asasini. Azi cetăţenii, de vor oprirea ţării din cursa-i spre prăpastie, vor trebuie să strige: Jos regele oligarhic! Jos complicele asasinilor din 1907! Jos găzduitorul hoţilor de dosare! Trăiască Republica!

(Facla, anul III, nr. 10, 10 martie 1912)

TUDOR ARGHEZI (1880-1967)

BAROANE

Ce semeţ erai odinioară, dragul meu, de n-ai mai fi fost! Şi ce mojic! Ce mitocan! Ce bădăran! Nu te mai recunosc. Parcă în hainele tale a intrat alt om şi parcă celălalt a plecat în pielea goală, pe undeva prin ceruri ori prin iad. Botul nu-ţi mai e aşa de gros, fălcile ţi-s mai puţin dolofane şi ai început, Doamne!, să şi surâzi cu bicele alea groase, şterse de unsoare. Ceafa ţi s-a mai tras, guşa s-a mai moderat, burta caută un relief mai apropiat de spinare. Nici părţile dindărăt nu mai sunt atât de expresiv dominate, dedesubtul croielii scurte. Cred că nu mai iei dimineaţa patru cafele cu lapte, o halcă de şuncă şi opt prăjituri, cu care ţi-ai pus din nou în funcţiune intestinul gros, anemiat de rădbări prăjite. Te umpluseşi bine, pînă la râgâială. Ţi-aduci aminte ce sfrijit erai pe când erai sărac, şi cum ne pălmuia căutătura ta atâţată după ce te-ai procopsit. Îndopat cu bunurile mele, nu-ţi mai dam de nas şi ţi s-a părut că sunt pus pe lume ca să slujesc mădularelor tale, burţii, guşii, sacului şi dăsagilor tăi: ăsta era rostul meu, a trebuit să-l aflu de la tine, flămândule, roşcovanule, boboşatule, umflatule. Mi-ai împuţit salteaua pe care te-am culcat, mi-ai murdărit apa

din care ai băut şi cu care te-ai spălat. Picioarele tale se scăldau în Olt şi mirosea până la Calafat, nobilă spurcăciune! I-auzi! Vrea să-mi fie stăpân şi să slugăresc la maţele lui, eu, care nu m-am băgat rândaş nici la boierul meu. Vrea trei părţi şi din văzduhul meu, ca să răsufle în răcoarea mea numai el. Lasă-mă să-mi aleg stăpânul pe care îl vreau eu, dacă trebuie să mă robesc, nu să mă ia la jug şi bici, înşfăcat de ceafă, cine pofteşte. Uită-te, mă, la mine! Baroane! Să ne desfacem hârtiile amândoi, eu zapisul şi hrisoavele mele scrise pe cojoc, şi tu zdrenţele tale. Scrie pe ale tale Radu? Nu scrie!... Scrie Ştefan? Nu scrie!... Scrie Mihai, scrie Vlad, scrie Matei? Nu! Păi ce scrie pe cârpele tale? Degete şterse de sânge? Mi-a ieşit o floare-n grădină, ca o pasăre roşie rotată, cu miezul de aur. Ai prihănit-o. Ţi-ai pus labele pe ea şi s-a uscat. Mi-a dat spicul în ţarină cât hulubul şi mi l-ai rupt. Mi-ai luat poamele din livadă cu carul şi te-ai dus cu ele. Ţi-ai pus pliscul cu zece mii de nări pe stânca izvoarelor mele şi le-ai sorbit din adânc şi le-ai secat. Mocirlă şi bale rămân după tine în munţi şi secetă galbenă pustie în şes – şi din toate păsările cu graiuri cântătoare, îmi laşi cârduri de ciori. Începi să tremuri acum, căzătură. Aşa s-a întâmplat cu toţi câţi au umblat să-mi fure binele ce mi l-a dat Dumnezeu. Te-ai cam subţiat şi învineţit. Obrazul ţi-a intrat în gură, gulerul ţi-a căzut pe gât ca un cerc de putină uscată. Dacă te mai usuci niţel, o să-ţi adune doagele de pe jos. Ce floacă plouată-n capul tău! Ce mustaţă pleoştită! Ce ochi fleşcăiţi! Parcă eşti un şoarece scos din apa fiartă, de coadă, Baroane...

(Informaţia zilei, 30 septembrie 1943)

EUGEN LOVINESCU (1881-1943)

ALEXE PROCOPOVICI sau „OMUL CARE N-A SCRIS NIMIC“

Secţia literară a Academiei Române a ales ca membru corespondent pe d. Alexe Procopovici. D. Alexe Procopovici? Mă crezusem destul de orientat în scrisul românesc, dar mărturisesc că de existenţa d-lui Alexe Procopovici nu aflasem până ce n-am întrebat pe un bătrân prieten al meu, originar din Bucovina şi membru al Academiei Române, care mi-a răspuns: D. Alexe Procopovici e un bărbat cam de 40 de ani, profesor la un liceu din Cernăuţi; de n-a scris nimic, nu înseamnă că n-ar fi putut scrie, ci numai că e un înţelept. Să nu se supere d. Alexe Procopovici, deoarece nu voiesc să-l mâhnesc, tocmai acum, în zilele mari ale unirii tuturor românilor; îi presupun chiar o inimă nobilă şi un suflet generos, o minte luminată şi plină de roadele unor lungi lecturi şi adânci meditaţii; de ar fi scris ceva, i-aş fi recunoscut bucuros talentul; scriind nimic, îi recunosc geniul. Printre altarele ridicate pe bătrâna Acropole tuturor zeilor Olimpului grecesc, tuturor zeilor Asiei barbare şi ai Egiptului, într-un veac de amestec al tuturor religiilor orientale, s-a găsit şi un mic altar în cinstea „zeilor necunoscuţi“, fapt, din care recunoaştem subtila inteligenţă grecească. Zeus, Ares, Afrodita,

Hermes, Poseidon? Dar dacă mai există şi alţi zei? Astarte, Cybela, Istar, zei şi zeiţe ai Siriei, ai Feniciei, ai Chaldeei, ai Persiei? Dar dacă mai există şi alţi zei? Isis, Osiris, Hor, Thot, Amon-Ra, şi toţi ceilalţi zei ai Egiptului cu capete de pisică, de crocodil sau de buhă? Dar dacă mai există şi alţii? Zeul nou al unei secte barbare din India, cu capul de măgar? Să ridicăm un altar şi lui Chrestos, dar dacă mai există şi alţi zei? Cum să conjurăm puterile răufăcătoare ale atâtor divinităţi, ce se desprind din lumea infinită a posibilităţilor? Mărginită, mintea nu poate cuprinde tot divinul ce se ascunde pretutindeni în eterul de sus sau în firul de iarbă de jos. Dacă mai există vreun zeu pe care nu l-a putut încă descoperi? Şi atunci subtilul spirit grecesc a înălţat în plină Acropole, alături de Partenon, altarul „zeilor necunoscuţi". Închinăm şi noi aceste pagini geniului ce stă ascuns de patruzeci de ani în sufletul d-lui Alexe Procopovici din Cernăuţi. Să nu se supere bunul frate bucovinean, deoarece într-însul nu vedem decât un simbol. Imaginaţia simpatică îl măreşte în proporţii uriaşe: în modestul profesor din Cernăuţi bănuiam puteri latente neîntrecute, un suflet mare şi o inimă generoasă, isteţimea lui Ulise şi curajul lui Achile; în modestul profesor bucovinean salutăm necunoscutul. În miezul unei vieţi, din care s-au scuturat atâtea credinţe şi iluzii, ne simţim cuprinşi de un sentiment de adevărat misticism pentru geniul necunoscut al d-lui Alexe Procopovici şi pentru toate geniile necunoscute, pe care le-a ales sau le va alege Academia Română în sânul ei cald. Cum nutresc o veche veneraţie pentru Academia noastră ca şi pentru toate Academiile din lume, m-am închinat întotdeauna anticipat în faţa felului lor de a judeca şi de a alege, dar niciodată n-am putut-o aproba cu mai multă convingere decât când a ales în premiul ei pe cel mai valoros dintre români; pe omul care n-a scris nimic... A nu scrie nimic... ce mare merit!... A fi o albă pagină de hârtie, plină de făgăduieli, o candidă conştiinţă, un suflet imaculat, pământul plin de toate seminţele posiblităţilor, cortina ce stă gata să se ridice peste un spectacol fee-

ric, a fi totdeauna mâne şi niciodată azi şi, mai ales, niciodată îngrozitorul ieri, ce minunată situaţie pentru un favorit al zeilor şi al Academiilor. A nu putea fi criticat, pentru că n-ai păcătuit niciodată, a putea umbla prin lume cu pieptul deschis ca un cavaler fără pată şi fără reproş, înfruntând hula imposibilă, ce admirabil şi preţios privilegiu! Geniul necunoscut al d-lui Alexe Procopovici e vrednic de toate Academiile din lume.

***

Trebuie, totuşi, să revenim, deoarece realitatea ne dezminte. Visasem un Procopovici ideal şi dăm peste un Procopovici real. Imaginaţia entuziastă născocise un blând visător ce-şi purta pasul lin printre secularii copaci ai parcului din Cernăuţi, un mare dezabuzat al tuturor vanităţilor acestei lumi şi, mai ales, al vanităţii supreme de a înfrunta prin fragile rânduri înşirate pe o albă pagină de hârtie, de a scoate strigătul trufaş al continuităţii în faţa neantului ce se cască dinaintea picioarelor. Să întinzi mâna lacomă după frumosul fugar şi adevărul înşelător, ce lipsă de maturitate! Să te străduieşti, când ai putea fi liniştit; să alergi, când ai putea rămâne imobil; să te trudeşti, când ai putea fi senina oglindă contemplativă a acestei lumi de nestatornicie, ce copilărie! Vârtejurile vieţii ne pot răpi, dar nu pot nimici şi visul din noi. Sunt ocnaşi ce au nostalgia mâinilor curate, laponi ce duc dorul soarelui ecuatorial. Prinşi în formidabila rotativă a hârtiei tipărite, puteam visa deci la epoca idilică a unei omeniri ce nu cunoştea abuzul literei asasine... Din mormanul paginilor înnegrite am putut, astfel, plăsmui un Procopovici ideal: un filozof pătruns de zădărnicia scrisului, un tăinuitor al comorii gândului. Din veneraţia ce am pentru înţelepciunea Academiei Române, i-am putut acorda un prisos de încredere, bănuind că a recunoscut în d. Alexe Procopovici, meritul cel mai rar într-o ţară de intensă producţie literară, meritul de a nu fi scris nimic. Pentru ce Academia ar recunoaşte numai meritul d-lui N. Iorga, muşcat de dintele zădărniciei de atâtea ori? D. Iorga poate fi

criticat în atâtea sute de cărţi şi în atâtea mii de articole! Era vremea ca Academia să se pună la adăpostul reputaţiei imaculate a unui bărbat, rămas fără prihană până la o vârstă, în care scăpăm, de obicei, de ispitele frivolităţii scrisului. Aşa am crezut... Iluzie! deoarece realitatea ne-a dovedit că nici d. Procopovici, nici Academia n-au fost la înălţimea visului nostru şi că imaginaţia întrece natura. Adevărul este cu mult mai trist. Cum d. Procopovici şi Academia Română ne-au frustrat idealul, îi dăm pe seama răzbunării publice şi, victime ale unui optimism şi idealism înşelător, ne vom supune unei adevărate umilinţe, lăsându-ne tulburaţi de apele bănuielii pesimiste. Căci alegerea d-lui Alexe Procopovici la Academie nu e o mistică logodnă cu tânărul domn al paginilor albe, ci numai legitimarea unei legături mai vechi. Aflăm de abia acum că în Memoriile secţiei literare a Academiei d. Procopovici a tratat despre „nazalele şi rotacismul în limba română". Probleme grave, gravă prezumţiune. Activitatea literară şi ştiinţifică a d-lui Procopovici s-a oprit aci, dar ajunge pentru ca d. Procopovici să nu mai fie un imaculat şi un simbol, ci un mediocru mâzgălitor de hârtie – ca oricare din noi. Prin faptul că a păcătuit numai o singură dată, nu înseamnă că e mai puţin vinovat, ci, dimpotrivă, dovedeşte o insuficienţă, deoarece nu voinţa i-a lipsit, ci putinţa. În locul superbei superiorităţi a omului ce ne dispreţuieşte cu nimicul scrisului nostru caduc, vedem numai gestul mărunt al unui pitic ce nu poate urca munţii înalţi. Greşim poate. Voim să năruim idolii născociţi de imaginaţia generoasă; pe cât ne descopeream de bucuros în faţa geniului necunoscut al d-lui Procopovici de la Cernăuţi, pe atât întoarcem spatele cu deziluzie autorului „rotacismului în limba română". În înşelarea speranţei de a vedea în d. Procopovici un erou carlylian al vremilor noastre de maculatură literară, ne temem, totuşi, că trebuie să vedem în modestul profesor de la Cernăuţi un alt simbol... În perspectiva celor două universităţi de la Cluj şi de la Cernăuţi, au început să se arate palidele

umbre ale câtorva modeşti profesori, care, ca şi d-l Procopovici, se agită cu paginile unor broşurele despre „rotacism“, sau cu vreo monografie asupra vreunui ilustru răposat. Aceşti vrednici bărbaţi de ştiinţă îşi închipuie că universităţile sunt instituţii regionale şi nu instituţii ce îmbrăţişează cultura unui neam întreg, unit. Nu ştim dacă d. Procopovici e dintre aceşti regionalişti culturali şi, fiindcă ne-am grăbit, văzând într-însul un geniu necunoscut, nu voim să ne grăbim acum, considerându-l ca pe un simbol al unei noi primejdii, şi apoi, ocupându-se cu „nazalele în limba română“, d-sa s-a ocupat implicit şi cu lungimea nasului omenesc.

***

Au trecut de la entuziasmul meu şapte sau opt ani; excesul admiraţiei de atunci îşi găseşte, în sfârşit, pedeapsa în recensia (scoasă şi în broşură), pe care d. Alexe Procopovici o face „Istoriei civilizaţiei române moderne“, în „Daco-Romania“ (IV, 1926); „omul care n-a scris nimic“ scrie, deci, şi, la studiul său asupra nazalelor, adaugă încă 10 pagini de proză critică. Iluziile, pe care mi le pusesem odinioară în înţelepciunea filologului cernăuţean s-au spulberat cu desăvârşire. D. Procopovici e ros nu numai de vanitatea literară a hârtiei tipărite, ci şi de ingratitudine: ca şi d. Caracostea, domnia-sa îmi răsplăteşte prin nerecunoştinţă admiraţia şi sforţarea de a-i crea o poziţie privilegiată în planul existenţei bugetare... Opt ani şi-a mestecat necazul de a-i fi inundat cu lumină prezenţa ignorată în sânul protecţionismului bucovinean până s-a hotărât să muşte din Istoria civilizaţiei române moderne. Nu s-ar putea zice că, abia creat, s-a şi răzbunat împotriva celui ce l-a creat: răbdarea d-lui Procopovici e incontestabilă. Dar stranie idee trebuie să-şi facă d. Sextil Puşcariu despre „Dacoromania“ sa, de a lăsat, sau a însărcinat, poate, pe d. Procopovici, filologul nazal de la Cernăuţi, să scrie despre „Istoria civilizaţiei române moderne“, adică a lăsat un om a cărui inteligenţă literară nu trece peste Evanghelia cu învăţătură, din 1581, a diaconului Coresi sau peste Catechismul lutheran de la

Sibiu, din 1544, să se rostească în voie despre o lucrare, în care sunt puse şi dezbătute atât de multe şi de actuale probleme sociologice: Cartea cu învăţătură a diaconului Coresi şi problemele materialismului istoric al lui Marx, Engels, Bernstein sau Loria; Catechismul lutheran de la Sibiu şi concepţia solidaristă a lui Kant şi Locke sau idealismul social al lui Lotze! Iată în ce regiuni s-a avânturat ingratitudinea filologului cernăuţean, cu o lectură ce nu depăşeşte veacul XVI, în care am exaltat totuşi odinioară înţelepciunea sublimă a meditaţiei asupra lungimii nasului său lipsită de nevoia transmiterii ei şi contemporanilor. Căci, dacă Anaxagora a văzut superioritatea omului asupra celorlalte dobitoace în prezenţa mâinilor, prin apariţia d-lui Procopovici, de la Cernăuţi, eu concepusem odinioară posibilitatea existenţei unei spiritualităţi dezlegate de necesitatea realizării în materie fatal vulgară.

(Apud Eugen Lovinescu, Critice, Ed. Ancora, 1928, pag. 101-109)

MATEIU CARAGIALE (1885-1936)

TRÂNTORUL

În trândavă-aromeală stă tolănit greceşte
Urmaşul lor. Urât e, bondoc, saşiu, peltic.
El antereu alb poartă, metanii şi işlic.
În puf, în blăni şi-n şaluri se-ngraşă şi dospeşte.

Şi gura-i strâmbă numai măscări bolboroseşte.
E putred, deşi tânăr: sărmanu-a fost de mic
Crescut pe mâini străine. El joacă din buric,
Înjură, se răzgâie şi râde-apoi prosteşte.

Îl leagănă maneaua, e veşnic beat de vutcă,
Să-ncalece i-e frică, pe braţe-l duc la butcă;
Dar, el, ce os de domn e şi viţă de-mpărat,

Ades, făr' să-şi dea seama, îşi mângâie hangerul,
Şi când în faţa morţii odată s-a aflat,
În trântorul becisnic s-a deşteptat boierul.

1910
(Apud Mateiu Caragiale, Pajere, 1936)

VICTOR EFTIMIU (1889-1972)

UNUI AUTOR DRAMATIC

Mi-ai trimis, iubite domn, două plicuri închise – unul foarte mic, altul foarte mare – o scrisoare autografă şi o dramă dactilo-

grafiată. Am descoperit numai plicul cel mic, fiindcă bănuiam drama. Îmi ceri imperios să citesc opul şi să-ţi dau indicaţiile necesare – concursul, chiar, pentru ca el să fie admis şi apoi reprezentat la Teatrul Naţional. Am la îndemână mai multe răspunsuri. Primul, electoral: piesa dumitale e foarte bună. Ar trebui, poate, scurtate unele scene şi lungite altele. O voi înmâna, la prima ocazie, cu o recomandaţie călduroasă, distinsului meu amic şi compatriot, d. profesor G. Murnu, prin care fac tot ce vreau în comitetul teatral. Cum, însă, n-am deocamdată nevoie de votul d-tale, fiindcă nici dumneata nu dispui de vreun vot undeva, renunţ la acest prim răspuns. Al doilea ar fi plin de modestie şi de amărăciune, genul victimă, atât de impresionant: n-am nici o trecere în comitet; mi-a refuzat şi mie, după o activitate de un sfert de veac consacrată primei noastre scene, ultima piesă. Cel ce-mi pune beţe-n roate e un macedonean perfid, care mi se declară prieten şi mă trădează la toate ocaziile. Al treilea e un răspuns orgolios, olimpian. Nu-mi aparţine. L-a dat unui prieten al meu, care-i trimisese manuscrisul unui roman, Anatole France. Cum replica ilustrului scriitor francez nu e cunoscută, aş putea-o folosi şi eu: domnul meu, dac-ar trebui să citesc şi să mă ocup de toate manuscrisele ce mi se trimit, n-aş mai avea vreme să scriu eu însumi cărţile pe cari mi le lauzi atâta. Al patrulea, cu aparenţe de cinism, ar fi foarte măgulitor pentru dumneata: am citit piesa, dar nu sunt prost să te ajut la reprezentarea ei. Nu vreau să-mi creez concurenţi primejdioşi. N-am să-ţi dau nici unul din aceste răspunsuri, nici din celelalte câteva duzini pe cari le păstrez pentru uzul solicitatorilor de toate categoriile, de toate vârstele şi de toate sexele. Am să mă spovedesc dumitale, ca să mă uşurez de vechi păcate. O fac în public, asemeni eroilor din romanele ruseşti, cari nu-şi pot stâmpăra mustrările de conştiinţă decât ieşind la răscrucea drumurilor, îngenunchind şi strigându-şi crima în cele patru vânturi. Bunul meu domn, necunoscut prieten, ia-ţi înapoi plicul cel mare

şi cercetează-ţi toate sigiliile, ca să te convingi că nici măcar nu l-am desfăcut. Mi-e frică. Bănuiesc în el o capodoperă. Mi-e frică să nu-i fur sufletul. Toate piesele mi le-am scris împrumutând idei din piesele trimise spre cercetare. Uzam de procedeuri infame. Luam subiectul, îl transformam, îl plasam în alt mediu şi-mi scriam, la repezeală propria tragedie, dramă, dramoletă, pastorală, comedie sau comedioară. Profitând de tehnica acceptării şi accelerării reprezentaţiei, tehnică preţioasă, rezultată dintr-o lungă practică de om al culiselor, purtam pe autor cu vorba, îl pândeam să nu iasă la lumină pe alte căi, îi împiedicam orice manifestare şi, după ce înregistram propria mea premieră, îi înapoiam rodul muncii sale, după ce-i storsesem seva şi parfumul. Alteori am folosit numai personagiile cari mi se păreau originale, alteori dezvoltam o situaţie nouă găsită în scrierile inedite ale autorilor cari făceau imprudenţa să-mi încredinţeze bogata lor recoltă. Mi-am făcut o reputaţie bazată pe plagiat şi impostură. Am înlocuit lipsa de imaginaţie trucând imaginaţia altora. Când, după doi-trei ani, nenorocitul îşi reprezenta sau îşi tipărea piesa, îl acuzam de furt literar sau puneam pe alţii să scrie că este un plat imitator al meu. Lucrurile acestea au ţinut prea mult. Nu mai am forţă morală să jăcmănesc pe alţii. Mi-am făcut un nume pe care nu-l pot nici spori nici micşora. O nouă felonie m-ar putea demasca. Te rog, ia-ţi înapoi drama dactilografiată, fiindcă din plicul dumitale sigilat emană ispite drăceşti. Mi-e frică să nu-l desfac şi să-ţi prădez, pentru drama mea viitoare, ceea ce-ai pus dumneata mai frumos, mai neaşteptate, în aceste foi trase la maşină. Îţi mulţumesc că, prin scrisoarea d-tale autografă, mă somezi să-ţi fac primită piesa chiar în primăvara asta. Îţi mulţumesc, de asemeni, că m-ai prevenit împotriva oricărei tentative de a-ţi folosi materialul, anunţându-mă că ai depus în mâinile unor autorităţi constituite, titlul piesei, subiectul, lista şi caracteristica personagiilor, precum şi relatarea momentelor celor mai emoţionante. Ai strecurat, printre

rânduri, vagi ameninţări la adresa celor ce te-ar putea jefui. Te felicit pentru toate aceste utile precauţii. La gestul dumitale delicat, nu pot răspunde decât printr-o sinceră spovedanie. Te rog să treci pe la comisariatul de poliţie al cartierului meu, unde am depus plicul d-tale sigilat, contra chitanţă, care-i atestă virginitatea. Cât despre plăcerea de a ne cunoaşte personal, mi-o rezerv pentru mai târziu.

(Apud Victor Eftimiu, Amintiri şi polemici,
Ed. Cultura Românească, 1942, p. 255-258)

PAMFIL ŞEICARU
(1894-1980)

SCRISOARE DESCHISĂ LUI MIHAIL SADOVEANU (fragment)

La 25 iunie 1940 ai scris manifestul de protest împotriva răpirii Basarabiei, manifest pe care l-au semnat toţi scriitorii români. Manifestul era frumos scris, sincer, emoţionant, în fiecare rând simţeai bătăile de inimă ale unei mari dureri. Îţi apăruse primul volum din publicarea operii dumitale în ediţie definitivă. Ai venit acasă, să mi-l

aduci. Îmi făcuseşi o dedicaţie simplă, dar cuprinzătoare, de prietenie. Am stat mult de vorbă. Mi-ai vorbit îndelung de ruşi, de renaşterea imperialismului rusesc, temerile dumitale de viitor. Reîmprospătai argumente pe care le folosise C. Stere în articolele publicate în „Viaţa Românească“ din epoca neutralităţii. Ne simţeam aşa de aproape în presimţirea unui viitor mohorât pentru necăjitul popor român. De atunci nu ne-am mai văzut; te-ai estompat încet, ca şi când voiai să fii uitat. În timpul războiului am aflat că te-ai căsătorit cu fiica unui negustor cuprins de la Mogoşoaia. O dată te-am revăzut de Gara de Nord şi m-a surprins felul cum erai îmbrăcat cu şapcă, pantaloni scurţi de golf, de păreai un englez îmbogăţit în colonii, revenit monden şi sportiv la bătrâneţe. Prin 1943 mi s-a spus că ai început să ai legături cu comuniştii. Mi s-a părut o odioasă născocire a eternei clevetiri omeneşti. şi, pe urmă, când ţara s-a prăbuşit, am citit într-un ziar din ţară ce-mi ajunsese cu o întârziere de un an, că făceai conferinţe antifasciste pe la licee, pregătindu-ţi ascensiunile viitoare – credeai dumneata – scoborârile viitoare, apreciau toţi cei care ţi-au preţuit scrisul. Îmi revine o frază dintr-o scrisoare a lui Paul Louis Courrier: „Un homme comme lui, Bonaparte, soldat, chef d'armée, le premier capitaine du monde, vouloir qu'on l'apelle majesté. Etre Bonaparte et se faire Sire! Il aspire a descendre...“ Cu câtă scârboasă precipitare te-ai târât la picioarele învingătorului, cu ce ruşinos elan aspirai să cobori, să te prostituezi, să te tăvăleşti în noroiul comunist. O frenezie a dezonoarei. Din băltoaca pactizării cu ocupantul, în care făceai mişcări de bivol fericit, trâmbe de noroi stropeau sufletul îndurat al ţării. Evident, n-ai ars nici o credinţă, deoarece n-ai adorat nimic, biată moluscă a unei existenţe placide, te poţi deplasa de la o poziţie la alta fără nici o zdruncinare interioară, drama morală neputând să existe acolo unde nu a trăit nici o credinţă. După ziua trădării din 23 august, între orătăniile democrate care îşi gârâiau lepădările de „fascistul“ Antonescu, lepădări alternative de

jurăminte de fidelitate faţă de „Aliaţi“, dumneata, tovarăşe Sadoveanu, ai dovedit că ai o superioritate şi mergi la ţintă fără ocoluri; nimeni nu te-a putut supralicita în ceea ce priveşte entuziasmul pentru „tătucu Stalin“. Cilibi Moise, marele filosof descoperit de dementul cu intermitenţe G. Călinescu, a spus că „dacă te hotărăşti să mănânci grăsime de porc, atunci să mănânci să-ţi curgă şi pe haine“. Sub chipul placid, cine ar fi bănuit ce mocirlă morală se ascunde? Blajinul Sadoveanu, agitator comunist! Ce ţi s-a întâmplat de ai părăsit o atitudine care te-a servit de vrăjmăşii neînduplecate, asigurându-ţi tot ceea ce un om înţelept poate dori: o existenţă echilibrată? Mihail Sadoveanu, zelos adorator al călăilor Patriei!... Toată viaţa te-ai menţinut la prudentă distanţă de tot ce însemna explozia pasională a ideilor, de tot ce avea dogoarea fanatismului. Un instinct sigur de conservare ţi-a dat înţelepciunea formulată de Confucius: „Înţeleptul este totdeauna pe mal, numai nebunul este mereu pe valuri“. şi înţelesul zâmbetului totdeauna egal, tacticianul ajustărilor succesive pe poziţii antagoniste, strategul confortului vieţii, să devină imprudentul solidarizărilor entuziaste cu crimele săvârşite contra Patriei, iată ce zăpăceşte pe cei care te-au cunoscut. ştiu, tovarăşe Sadoveanu, că cuvântul Patrie a pierdut sensul românesc, a pierdut, în interpretarea marxisto-leninisto-stalinistă, tot conţinutul de istorie, toată emotivitatea, deoarece nu se mai tolerează decât o singură patrie obligatorie, pentru toţi roboţii comunismului, Rusia Sovietică. Românii mai pot avea dreptul la o patrie în măsura în care îşi reneagă patrimoniul lor istoric, trec toată comoara emotivă a trecutului prin alambicul de sofisme al concepţiei materialiste a istoriei şi trivializează marxist trecutul. Dar, vezi dumneata, împotriva acestei operaţii de vicleană eliminare a conţinutului istoric al Patriei, în conştiinţa fiecărui român, tocmai acest conţinut capătă o intensitate de viaţă de o halucinantă putere. şi loviturile primite, tot asaltul dat de ticăloşii argaţi ai Moscovei, n-au avut alt rezultat decât să dea o precumpănitoare putere conţi-

nutului istoric pe care stăpânii dumitale, tovarăşe Sadoveanu, vor să-l elimine. Nenorocirile pe care împrejurările şi netrebnicia unei conduceri politice le abat asupra popoarelor, devin adesea o cauză de energie, răscolind până în străfundul conştiinţelor. Prilejuri tragice care devin mântuitoare examene de conştiinţă sunt aceste prăbuşiri totale în care indivizii ca şi popoarele, izbite cu o violenţă distrugătoare de evenimente, se confundă cu propriul lor destin; istoria scrisă poate fi distrusă, dar istoria continuă şi mai exaltată în legende; timpul nu mai există, trecutul este viu şi cotropeşte prezentul. Tocmai dumneata, tovarăşe Sadoveanu, ai fost complice la jefuirea Academiei Române de toate vechile hrisoave, de tot ce putea să ne formeze puncte de reazim în trecut. Când Moscova dădea acest ordin, ştia ce făcea: voia să smulgă rădăcinile poporului român, să-l smulgă din propria lui istorie, să-l anuleze; pentru a-l transforma într-o biată turmă de oi, buni să formeze contingenţele de sacrificiu, fie în minele din Serbia, fie în viitoarele expansiuni ruseşti. O naţiune, tovarăşe Sadoveanu, înseamnă un popor cu o unitate politică, realizează prin acea continuă dramatică sforţare de-a lungul secolelor, o unitate care are conştiinţa particularităţii ei istorice şi voinţa de existenţă politică proprie. Suprimând conştiinţa particularităţii istorice a naţiei, îi suprimi rădăcinile care îi alimentează puterile ei de existenţă publică independentă. Moscova ştie ce face şi foloseşte mijloacele experimentate asupra atâtor neamuri înghiţite de Rusia în lungul atâtor secole. La jaful săvârşit la Academia Română ai asistat, tovarăşe Sadoveanu, cu acelaşi neschimbat zâmbet, ca şi când ai fi asistat la o ispravă a unor împieliţaţi de copii şi strengăreştile lor pozne nu aveau nimic supărător. Această prezenţă la nimicirea mărturiilor trecutului, un adevărat atentat împotriva izvoarelor dumitale de inspiraţie, nu ţi-a provocat nici o durere, n-ai schiţat nici un gest de apărare a ceea ce ne-ai făcut să credem că formează substanţa spiritualităţii dumitale. Totul ţi s-a părut firesc, într-o sinistră logică a părtaşului la o tâl-

hărie la drumul mare. Acest act de complicitate face pe fiecare să-ţi ocolească numele, ca şi când pronunţându-l ar pune un deger murdar într-o rană sângerândă. O întreagă operaţie de vămuire marxistă a literaturii noastre a început – şi era nevoie de un gir pe care dumneata lai dat fără ezitare. Am citit o parte din lista neagră cuprinzând numele şi operele interzise. Oricând m-am trudit, n-am izbutit să descopăr de ce opera lui Mihail Sadoveanu este mai marxistă decât a gingaşului poet Şt. O. Iosif, sau a lui G. Coşbuc, de ce proza lui Brătescu-Voineşti, Gib Mihăescu sau Liviu Rebreanu este diferită ca conţinut ideologic de proza dumitale. Tăcerea complice pe care ai păstrat-o te înfierează. În verificarea literaturii ruseşti nu s-a procedat de autorităţile sovietice cum s-a procedat cu literatura noastră. Ce poate fi mai străin de zisa ideologie marxistă decât Korolenko şi, totuşi, nici un rus nu s-a gândit să elimine opera acestui scriitor, diminuând patrimoniul literaturii naţionale. Există la comuniştii ruşi un respect pentru toate creaţiile pur literare, cultul pentru tot ce a manifestat spiritul creator în cultura rusă. Dimensiunile talentului dumitale nu pot acoperi găleata cu lături a marxismului de ocazie, pe care o porţi cu atâta zel. Comuniştii îţi folosesc prezenţa ca un argument menit să le justifice acţiunea de tâlhărire a sufletului românesc. Eşti necesar, indispensabil în acţiunea antinaţională. Prezenţa dumitale mi-a amintit de finalul din tragedia „Tatăl“, de Strindberg. Eroul trebuia pus în cămaşa de forţă, spre a putea fi declarat nebun. şi, spre a-i învinge rezistenţa, s-a făcut apel la bătrâna doică care îl crescuse. şi bătrâna a început să-i cânte încet, tremurător, un cântec de leagăn, duios ca orice nostalgică întoarcere a gândului nostru spre trecut. Acele note îngânate, melancolice, deşteptau în sensibilitate amintirile fugare ale copilăriei, evocau imagini pure, toată roua de poezie a anilor pierduţi în negura trecutului. Prezenţa bătrânei, ale cărei cântece i-au legănat copilăria, melodia sfioasă pe care i-o cânta, au învăluit în mrejele invizibile ale emoţiei şi au dezarmat rezistenţa eroului din

Strindberg. I s-a pus cămaşa de forţă, fără ca el să mai opună împotrivire. Un rol asemuitor deţii, tovarăşe Sadoveanu, în tragedia poporului român. Un gazetar american, John Gunther, cutreierând ţările căzute în zona democraţiei populare progresiste şi marxiste şi-a strâns însemnările într-un volum intitulat: „În spatele perdelii Europei“ („Behind Europe's Curtain“). Desprind acest fragment: „Polonia este ţara în care ruşii sunt mai puţin singuri; cu toate că este geografic lipsită de Rusia, ea manifestă o lumină specială şi o altă putere de creaţie, Cehoslovacia este cea mai abject condusă de marionete politice şi în celelalte manifestări, Ungaria – în multe privinţi – se găseşte mai bine. Ţara cea mai oprimata de ruşi este România. Bulgaria este probabil cea mai avansată în toate reformele sociale şi economice, având cea mai puternică dictatură“. O judecată clară, obiectivă, desprinzând din multiplicitatea aspectelor, trăsăturile caracteristice. Ţara cea mai oprimata de ruşi este România... şi o vede aceasta un străin, un călător grăbit, un gazetar care plimbă o simplă curiozitate profesională neîntovărăşit de nici o simpatie; notează, clasează, cu indiferenţa unui laborator într-un muzeu de mineralogie. Cum am putea crede, tovarăşe Sadoveanu, că ceea ce a observat John Gunther – dumneata n-ai văzut? Agonia prelungită a naţiei nu face să tresară sufletul magistralului evocat al Moldovei? Ai scris „Zodia Cancerului“, dar toată grozăvia acelor vremuri apare suportabilă faţă de ceea ce îi este dat să sufere poporul român acuma: „Ţara cea mai oprimata de ruşi este România“.

Te-am văzut de departe, în treacăt, în ianuarie 1949, la Paris, când veniseşi pentru a fi figurant în una din farsele propagandei comuniste. Ieşeai de la Hotel Loti. Erai schimbat. În jurul dumitale se agita, ca o maimuţă tuciurie, Zaharia Stancu. Călcai cu pasul moale, zâmbind la giumbuşlucurile maimuţei care te întovărăşea. Îţi închipui, tovarăşe Sadoveanu, câte amintiri au năvălit deodată ca o undă de tristeţe. Înduioşat, am simţit nevoia să-ţi vorbesc, dar

repede mi-am dat seama că între mine şi dumneata s-a căscat o imensă, înspăimântătoare prăpastie, în care se rostogoleau cu un strigăt înăbuşit toate amintirile, tot ce mă legase de dumneata. N-am simţit măcar o tresărire de ură. O indiferenţă rece, totală, îngheţa trecutul. (...) Te priveam în ziua aceea de iarnă la Paris, cum mergeai cu mişcări domoale de pachiderm şi mă întreb cum a putut să-ţi ameţească memoria, să nu mai auzi şoaptele pământului românesc. (...) Un elefant şi o maimuţă din circul comunist mergeau agale pe străzile agale pe străzile Parisului, la sfârşitul lui ianuarie 1949. Nu se întâmplase nimic pe meleagurile româneşti; oamenii ca şi locurile au rămas aceleaşi, este chiar mai bine, după cum ai îndrăznit să spui la un spectacol al circului comunist. Emerson spune că „talentul nu poate face un scriitor. În dosul cărţii trebuie să fie un om“. Ce om a fost în dosul dumitale, tovarăşe Sadoveanu? O spun în această scrisoare deschisă, o spun cu o tristeţe infinită, cuvintele părându-mi-se că se rostogolesc ca bulgării de pământ pe un sicriu. şi mă doare pe mine, cum îi doare pe toţi cei cărora în numele dumitale fac să defileze în lung şi trist şirag, eroii atâtor povestiri. Vai, ce ruşinaţi trec „Fraţii Jderi“! Îţi supravieţuieşti, tovarăşe Sadoveanu. Te-ai gândit vreodată? Nu-ţi dai seama că pentru neamul românesc eşti o stafie, eşti strigoiul blestemat al ocupaţiei ruseşti? Când treci liniştit printre românii cu chipuri schimonosite de suferinţe inimaginabile, cu acelaşi zâmbet de om împăcat cu viaţa, nepăsător, înspăimântător de nepăsător, cum vrei ca nefericiţii robi să nu te socoată un strigoi, o revenire a mortului pentru a ispăşi un păcat greu? şi se apropie ziua judecăţii. ştiu că nu crezi sau, în orice caz, te mângâi cu gândul că până se prăbuşeşte Rusia Sovietică, va trece vreme îndelungată şi dumneata vei fi atunci, de mult, oale şi ulcele. Dar tare sunt amăgitoare aceste iluzii, care fac să mustească toată ticăloşia din om. Mă întreb înspăimântat ce sfârşit îţi rezervă destinul. Oamenii au sufletele cătrănite şi ura întunecă dreapta judecată. Dumnezeu să se îndure,

căci oamenii vor fi fără îndurare. Ce mânjită imagine laşi posterităţii, tovarăşe Sadoveanu! Dumnezeu să te ierte, căci mila lui este infinită! şi paşii vătuiţi de taină ai viitorului se apropie. ştim noi ce ne pândeşte în ziua ce vine? Paşii aceştia ai viitorului, pe care nu-i auzi, nu-i poţi auzi, mă fac să mă cutremur. Încerc un sentiment de milă, de nesfârşită tristeţe, tovarăşe Sadoveanu, pentru prăpădul de îndreptăţită ură care va veni. Paşii vătuiţi de taină care se apropie... şi nu te voi regăsi. De s-ar îndura Cel de Sus să mori de moarte bună. Au mai murit şi alţi ticăloşi de moarte bună... Simţeam nevoia să-ţi scriu această lungă epistolă, care îţi va sosi cu mari întârzieri, dar îţi va sosi. Vei zâmbi ca de obicei, dar oricât de adânc ai fi în mocirla ocupaţiei ruseşti, tot îţi va fi rămas în conştiinţă un ostrov curat. Acestui rest luminos îi sunt destinate aceste rânduri pe care ţi le trimite, acelaşi, Pamfil Şeicaru.

Madrid, 23 iunie 1954
(Carpaţii, anul I, nr. 2, 10 iulie 1954)

ION VINEA (1895-1964)

PORCUL ÎN CAPCANĂ

Pare lucru imposibil – nu-i aşa? – ca masivul împărat al ogrăzilor să dea în capcană. Acest instrument de prindere şi tortură e făcut pentru animale mai laşe, mai ascunse şi mai mici. Cine vrea

să combată porcii, nu întrebuinţează aceleaşi mijloace ca împotriva şobolanilor. şi fiecare din aceste soiuri de animale au fineţe, odorat, auz şi fuga cea mai iute şi mai promptă... Lucrează în umbră, departe de priviri, lucrează cu lăcomie şi convingere, şi, la prima alarmă, dispar. Dar râmătorul cu mincinosul său aspect de n-aude – n-a vede, înzestrat cu un optimism spiritual care-i dă o poftă imensă de viaţă, cu un stomac prăpăstios, cu un miros indulgent pentru toate surprizele întâmplării, cu un surâs epicurian şi plin de batjocură pe faţa-i sardonică şi grasă unde se îngroapă doi ochi hazlii, răscoleşte câmpul experienţei sale cu îndârjire şi satisfacţie, neobosit, sigur pe morala-i încăpătoare şi pe activitatea fără greş. Nu există dobitoc situat mai deasupra binelui şi al răului, mai conştient de dreptul său care ia sfârşit acolo unde i se opresc puterile, mai stăruitor şi mai individualist decât acest infatigabil Porc, plug însufleţit şi răscolitor de-a lungul şi de-a latul, azi aci, mâine la Buzău. şi de aceea e greu să-l prinzi, să-l abaţi din treaba râtului său, să-l osândeşti pentru stricăciunile şi murdăriile fără nume pe cari le face – căci protestul e prompt şi teribil. Pe cât e de tăcut şi blajin când agoniseşte şi grohăie în linişte, pe atât de asurzitor îşi clamează revolta dacă încerci să te atingi de libertatea sălbatică pe care şi-o asumă. Ţipatul său răsună ca un denunţ. El cunoaşte toate fărădelegile şi licenţele, toate făţărniciile ogrăzii şi ştie că nimeni nu poate sufleteşte să se creadă mai puţin porc ca dânsul. Îţi zvârle, cu un eroism exasperat şi cu o elocinţă formidabilă, toate adevărurile astea în faţă şi, din încercarea de a corecta un porc, ia naştere un scandal apocaliptic. Te aud vecinii şi răsvecinii. E o răspundere grea; nu trebuie să transformi pe un ipocrit şi paşnic cetăţean al ogrăzii, respectuos al ordinei stabilite într-un pamflet strident, revoluţionar şi anarhic. De aceea, porcii se taie foarte rar. De aceea, porcul de la Buzău a dat într-o simplă capcană, prea fragilă pentru râtu-i de oţel, prea simplă pentru mintea lui subtilă. Are să scape. Cât e de burduhănos şi lent, are

să se strecoare totuşi ca un fior, ca linia tremurată a unui mers de şarpe sub frunze. D-l fost şi viitor ministru Al. Constantinescu, eroul atâtor anecdote, ministrul miniştrilor, liberalul liberalilor, compromis în fraudele de la Buzău, are să învingă în ciuda adversarilor şi a prietenilor. Tara vrea să scape de el şi nu va izbuti. Partidul Liberal şi Brătienii vor să se dezbare de dânsul prin fel şi fel de „lucrături" oculte şi Porcul îi va birui cu admirabila-i candoare. Nimeni nu-l poate închide într-o cocină întunecoasă, căci glasul său, puternic ca un denunţ, se aude de orişiunde, aşa cum glasul Sfântului Ion se auzea din fundul puţului în care-l aruncase Irod.

(Clopotul, 13 noiembrie 1919)

GEORGE CĂLINESCU (1899-1965)

FRIGMANIA ŞI BOVENIA

Întocmai ca în filmele americane, atragem stăruitor atenţiunea cititorului că asemănările întâmplărilor din această cronică cu posibile evenimente contemporane sunt scoase dintr-un vechi manuscris din secolul al XIII-lea, găsit în Mânăstirea din Grapa de un foarte erudit profesor. Iată, în fond, despre ce este vorba:

Pe un continent îndepărtat existau, acum câteva sute de ani, două state, anume Frigmania şi Bovenia. Frigmania era o ţară puternică, foarte populată şi, mutatis mutandis, industrială. Bovenia era o ţărişoară vecină aproape fără nici o însemnătate politică. Nenorocirea Boveniei (căci va fi la mijloc o nenorocire) este că, în vreme ce Frigmania avea păşunile cele mai sterpe din lume pentru un popor iubitor de lapte şi derivatele lui, Bovenia era acoperită cu o prea frumoasă iarbă. Turmele de boi şi vaci ale acestei ţări erau vestite şi numele statului nu pare a fi străin de bogăţia lui. Paşnica clătinare de cozi a vacilor Boveniei irită în cele din urmă pe vecinii cu vaci slabe. Dar nu s-ar fi întâmplat, fireşte, nimic dacă purtările bovenilor n-ar fi devenit de la o vreme intolerabile. În Bovenia locuiau nouă frigmani spre hotarul Frigmaniei (împinşi acolo de frăgezimea păşunilor) şi un frigman în capitala Boveniei, numită Grapa. Într-o zi, frigmanii din Bovenia observară că bovenii, întorcându-se de la câmp îndărătul vacilor, râdeau cu prea multă volubilitate. Era hotărât că bovenii îşi băteau joc de ei. Un boven scuipă în direcţia frigmanilor. O vacă bovenă se scutură de muşte cu coada, şi toate muştele zburară şi se aşezară pe vacile frigmanilor. Provocarea era evidentă. Atunci, frigmanii din Bovenia implorară ocrotirea Frigmaniei, care ceru lămuriri amînunţite bovenilor. Situaţia deveni în curând nesuferită, fiindcă bovenii începură să atenteze la siguranţa statului frigman. Mă veţi întreba cum? Ne spune cronica. Un frigman din Frigmania, dormind lângă graniţă, fu pişcat de un purice. Făcându-se examenul agresorului, se constată că puricele sărise din hotarul din Bovenia. O vacă bovenă se aşeză cu cele două picioare din urmă pe teritoriul frigman şi-şi lăsă superfluitatea mistuirii în ţara frigmană. O pisică bovenă prinse şoareci în pământ frigman şi-i mâncă în Bovenia. Foarte multe vrăbii bovene treceau în stoluri în Frigmania şi-şi lăsau necurăţeniile pe căciulile frigmanilor. Atrase de o propagandă mârşavă, – am vrut să spun de vrăji – găinile frigmane mergeau

şi se ouau în Bovenia, privind statul de un important venit. Norii se învârteau pe vreme de secetă în Frigmania, dar fugeau şi se prefăceau în ploaie în Bovenia. Frigmanii dădură o mulţime de avertismente bovenilor ca să nu mai atragă norii, dar totul fu în zadar. Exisenţa celor nouă frigmani din Bovenia devenise, şi ea, din ce în ce mai tristă din cauza prigoanelor. În iulie, august, nu se ştie prin ce procedee, era o căldură teribilă; în decembrie, ianuarie, nu puteai sta de frig. În anotimpul acesta, bovenii închegau apa frigmanilor. Noaptea, când cei nouă frigmani voiau să doarmă, lătrau câinii, cântau cucuvele. Se pretindea chiar că bovenii izbutiseră să ţină iarna soarele pe loc măcar câteva ceasuri, aşa încât frigmanii să aibă noaptea mai lungă şi să sufere din cauza asta pagube materiale. Se mai observă că, oricâte sforţări conjugale făceau cei nouă frigmani, nu puteau avea mai mult de un copil fiecare, şi încă fată. Se bănuia că apa fusese infectată cu substanţe sterilizatoare. Împăratul frigmanilor suportă cu mare răbdare aceste provocaţiuni, dar în cele din urmă, durându-l soarta conaţionalilor săi, decise să pună capăt obrăzniciei bovenilor. Prilejul se ivi curând. O vacă bovenă izbi cu coada o frigmană, un copil râse cu insolenţă, soţul frigmanei vru să pedepsească coada vacii trăgând-o, iar vaca izbi cu copita pe frigman. În loc să dea dovezi de umanitate şi să apere pe frigman, bovenii ziseră în râs: „Ai găsit ce-ai căutat“ Cei nouă frigmani cerură omorârea vacii, bovenii se împotriviră şi, în sfârşit, vexaţiile veniră cu duiumul. Ciorile făceau cra-cra la bieţii frigmani, puricii îi pişcau, câinii îi lătrau, oile behăiau obraznic la ei. Atunci cerură ajutorul Împăratului Frigmaniei, care cuprinse numaidecât teritoriile bovene în care locuiau cei nouă frigmani, luând şi ceva în plus cu populaţie bovenă, ca garanţie. Conflictul se socoti lichidat, şi împăratul zise că de acum încolo speră că cele două ţări să trăiască în cea mai calmă vecinătate, nu fără a atrage atenţia bovenilor că el va proteja cu cea mai atentă paternitate pe frigmanul al zecelea, şi acum

unicul în Bovenia, care locuia în Grapa. Tratatul suna aşa: „Împăratul Frigmaniei nu va suferi să se clatine un fir de păr de pe capul unui frigman". În scopul de a se controla să protejeze pe frigman. Însă cum frigmanul avea coama foarte abundentă şi nu purta pălărie pe cap, a doua zi chiar după intrarea în vigoare a tratatului, vântul boven suflă în capul lui. Părul frigmanului fiind clătinat, frigmanii ocupară numaidecât toată Bovenia. Dar toate acestea s-au petrecut foarte demult, într-o vreme în care omenirea nu era încă civilizată.

(Jurnalul literar, I, nr. 13, 26 martie 1939)

ZAHARIA STANCU (1902-1974)

STRUNGA PUTREDUL

De câte ori aud de numitul Ion Manolescu-Strunga, ministrul Industriei şi Comerţului în Cabinetul de „beton armat" al guristului Guţă, simt nevoia să duc batista la nas. Am aceeaşi impresie pe care aş avea-o dacă m-aş apropia de un rechin intrat în putrefacţie. L-aţi văzut vreodată pe Manolescu-Strunga? E înalt şi gros. Seamănă uimitor cu un rechin ursit să stea pe coadă, vertical. Are un pântec

umflat. De icre? De borhot? Nimeni nu ştie. Ceea ce miră însă este că acest pântec începe din gât, ca la dihăniile de mult dispărute de pe planetă. Când deschide gura să grăiască, Strunga emană din gâtlej gaze pestilenţiale şi cei nevoiţi să-l asculte trec prin momente de panică. Cineva propusese în Parlament ca atunci când cuvântează acest colos de caş, deputaţii să-şi pună pe chipuri măşti salvatoare. Propunerea a rămas să fie discutată. Poate că va fi acceptată. Îi mersese buhul lui Manolescu-Strunga că are „pumn tare". Mulţi din cei ce trebuiau să-i dea peste labe, intimidaţi, au tăcut. Într-o zi un gazetar, pe care Manolescu-Strunga îl bruscase, i-a lansat amical un pumn între ochi. Uriaşul s-a poticnit ca un bou lovit cu măciuca între coarne şi a îngenuncheat cu botul în asfalt. De atunci, faima de pumnagiu a lui Manolescu-Strunga s-a destrămat. I-a rămas numai aceea de om de afaceri fără scrupule, faima de om a cărui apropiere mânjeşte. Ion Manolescu-Strunga a fost în tinereţe om de serviciu în casa lui Alecu Constantinescu-Porcu. Aici a învăţat să fie cinic şi porc. Aici a învăţat să facă şi să afişeze aere de bestie brutală. Cei care l-au cunoscut pe vremea aceea spun că, în fiecare dimineaţă, după ce intra la umblătoare, Constantinescu-Porcu deschidea uşa şi-i cerea lui Manolescu-Strunga hârtie igienică. Strunga îl slujea fără să murmure. Răposatul Constantinescu-Porcu, înduioşat, îl răsplătea cu permise de export. De atunci Ion Manolescu-Strunga a rămas cu avere şi cu mania permiselor. Se spune că tot de atunci îi put mâinile, picioarele şi creierul. Cum e cu putinţă ca un asemenea hăndrălău să ajungă până la un portofoliu ministerial? Foarte simplu. La noi nimic nu e imposibil. Trebuie să ne minunăm că nu avam leproşi la Departamentul Sănătăţii, pe banditul Coroi la Finanţe, pe asasinul Berilă la Justiţie. Dar n-am avut la Sănătate un popă Lupaş? N-am avut la Finanţe pe Teianu? La Instrucţie nu am avut atâţia guşaţi? Ion Manolescu-Strunga a făcut politică. A ciomăgit ţăranii, să-i dea votul. A întreţinut cu băutură echipe de bătăuşi şi agenţi electorali. A terorizat cu jandarmii, cu pretorii, cu prefecţii,

cu magistraţii şi şi-a făurit nume de mare elector. O dată această faimă întemeiată, restul a venit de la sine. A fost întâi chestor la Cameră, pe urmă vicepreşedinte, după aceea subsecretar de stat. De două săptămâni e ministru plin. Plin de orgoliu şi de putere. Pe la Domenii, Strunga trebuia să treacă. Mai înainte fusese mulţi ani administrator-delegat la societatea „Frigul“, în care calitate jăcmănise peşte de la stat. Ca subsecretar de stat la Domenii, a limpezit aceste vechi socoteli care-l sâcâiau şi-i nelinişteau nopţile. A tot făcut Strunga călătorii în străinătate, să valorifice fructele româneşti. şi le-a valorificat. Strugurii româneşti s-au vândut în Polonia cu 120-140 lei kilogramul. Ceea ce foarte puţini ştiu este că aceşti struguri au fost cumpăraţi de la producători cu 2 (doi) lei kilogramul. Diferenţa de la 2 (doi) lei până la 120 ori 140 (una sută patruzeci) lei a intrat în buzunarele câtorva exportatori, tovarăşi de dever cu ministrul pungaş. A mai regizat Manolescu-Strunga câteva călătorii de agrement în Germania şi o mare mascaradă cu olteni în izmene pe străzile Capitalei. şi mai risipise pe primăvară câteva sute de milioane cu aşa-numita aprovizionare a regiunilor înfometate. Mai fusese, de asemeni, amestecat în veroasa afacere cu tunelul „Teliu“ şi la ultimele alegeri vânduse cu jumătate de milion de lei un loc de deputat de Roman bogătaşului Tăutu. Pentru aceste isprăvi ştiute şi pentru multe altele neştiute, dar din aceeaşi familie, Manolescu-Strunga a fost uns, desigur cu untură de rechin, ministru. Abia înscăunat la Industrie şi Comerţ, curăţătorul bideului lui Constantinescu-Porcu şi-a arătat labele. Directorii din minister au fost bruftuluiţi. Delegaţiile de industriaşi şi comercianţi bruscate. Câtorva categorii de cetăţeni li s-a interzis pur şi simplu accesul în minister. În consiliile de miniştri, la şedinţele delegaţiei economice, la contingentare Strunga ţipă şi cere mână liberă. Adică mână liberă să facă afaceri, afaceri multe şi grase. De când a fost împuşcat în Munţii Reghinului cerbul cel mare şi a obţinut îngăduinţa să-şi cârpească ministerul, Guţă Tătărăscu se uită toată ziua în oglindă, vor-

beşte şi se aplaudă singur. Nu are ochi să vadă ce face Strunga putredul. Nu are urechi să audă ce spune Strunga putredul. Strunga putredul, fostul om de serviciu al lui Constantinescu-Porcu.

(Credinţa, 21 octombrie 1934)

PETRE PANDREA (1904-1968)

ARGETOIANU

Simţiţi toată bestialitatea închisă, ca într-o cutie a Pandorei, în noţiunea sociologică de kulak? Cunoaşteţi pe agrarianul chiabur, cămătarul satelor, fiara darwiniană aşezată cinic pe saci de aur şi strângând de gât pe sărac? Kulakul era pe vremuri câteodată ctitor de biserici şi conducător de sate, ban al Olteniei sau sfătuitor în divan, alături de seniori. A fost, este şi va fi mare sfetnic. El nu poate fi structural senior român. (...) Educaţia lui C. A. trădează atmosfera grajdurilor de la Breasta, încrucişată cu exalaţiunile lupanarelor Suburei romagnole şi bideurilor pariziene. Educaţie şi limbaj de bordel valaho-italo-francez. Înjurătura grajdului doljean acordată pe melodia savantă a Sudului fierbinte, plus tremolo furat din broderiile vocale ale cocotelor intercontinentale. O

asemenea formaţie sufletească a dat dreptul de conducător efectiv în cea mai tristă etapă istorică a societăţii româneşti. De ce urăsc pe C. A. din toate fibrele fiinţei mele? Oltenia noastră a născut până acum alt soi de oameni politici. Prin Tudor Vladimirescu a dat în 1821 semnalul de eliberare de sub stăpânirea fanarioţilor, popa şapcă de la Islaz a inaugurat era de modernizare şi generozitate a României în 1848. Au urmat: dezrobirea ţiganilor, secularizările mânăstireşti, împroprietăririle ţăranilor. Cuvintele sublime „Libertate, Egalitate, Fraternitate“ fluturau entuziaste şi vrăjitoare de la păstor la păstoriţi, pentru a aprinde o ţară. Socialismul ştiinţific îşi găsise la un moment dat o cetate inexpugnabilă la Romanaţi. Marin Popa – erou al grevelor de foame şi al acţiunii – e tot de-acolo. Oltenia a corectat în 1907 o mişcare ţărănească pentru recuperarea gliei, pornită greşit antisemit în Moldova, într-o mişcare grandioasă de insurecţie socială înăbuşită numai cu tunurile subalternilor d-lui Mareşal, care au bombardat îndelung Pieleştii doljeni. Priviţi peisajul politic contimporan, îmbogăţit cu olteni: Titulescu, Iunian, Duca, Tătărăscu. Orişicum, oratori străluciţi, diplomaţi, dialectică neîntrecută. Numai C. A. vine cu un pumn de kulak vârât pe vremuri în gâtlejul formidabil al unui Apostol, pumn transformat rapid în mângâieri perfide şi insistente în barba aceluiaşi Aposol, pentru a o rade. Laba C. A. e o labă satanică. În pământul gras al Olteniei cresc, cu imperială indiferenţă a Naturii, grâne, măselariţă, viţă, coarnă, nuci, ciuperci otrăvitoare, castani sălbatici, rezedă şi busuioc. Oamenii de aprigă hărnicie ai acestui ţinut au grijă să smulgă măselariţa de lungă viţă, să strivească cu cap de şarpe aflat ascuns sub muşcata roşie, să plivească pirul din lanuri. Laba artileristă a fost din nefericire uitată. S-a plimbat de timpuriu în internate franceze. A mângâiat trupuri cangrenate de târfe internaţionale, plătite cu plus-valuta pălmaşilor harnici olteni. A strâns de gât la maturitate pe generalul ţăranilor din 1917-1921. (Tăranul e iertător, nu ştie

istorie şi uitase complet pe 1907.) Pumnul de kulak s-a înarmat cu un foarfece şi, rând pe rând, a căzut mătasea căruntă a celei mai frumoase bărbi din România. Vai! Cum ne-ar mai putea amuza în pauperizarea crescândă şi în febra generală o chelie, o barbă rasă, un pumn şi o foarfecă? Destinul istoric e neînduplecat: tablou sumbru al României contimporane trebuia neapărat mâzgălit grotesc de laba fatală a lui C. Argetoianu. Numai sabia poporului, sabia democraţiei integrale şi activiste poate reteza laba la prima mişcare...

(Stânga, anul I, nr. 3, 27 noiembrie 1932)

MIRCEA ELIADE (1907-1986)

ELOGIUL COMPROMITERII

Dumneata îmi răspunzi: „Vreau să fiu liber!“ Află, atunci, că, în frumoasa noastră Republică culturală, poziţia aceasta e necunoscută. Nu există intelectuali liberi; ci numai intelectuali de rasă şi intelectuali descalificaţi; excluşi, compromişi. Dacă, însă, într-adevăr perversitatea libertăţii, dacă viciul nepermis ţi-a sfredelit rădăcini în suflet, dacă orice efort de evadare îl socoteşti zadarnic, apoi încordează-ţi întreaga fiinţă întru intensitatea până la absurd

a acestei compromiteri. Compromite-te permanent, voluntar, provocator, integral, definitiv. Fii sigur că numai astfel vei cuceri zi de zi fâşii, capete, trunchiuri, viscere din monstruoasa făptură a Marelui Necunoscut ce se numeşte Adevăr. Nu poţi evolua fără a te compromite. Nu te poţi completa, nu te poţi întrece, fără compromitere. A fi compromis înseamnă a fi viu, tânăr, harnic, neliniştit, cu ochii fascinând a ţintă, cu pumnii strânşi, cu genunchii palpitând în aşteptarea semnalului de fugă. Nu se pot compromite bătrânii, castraţii, efebii, poeţii, oamenii binecrescuţi şi intelectualii de rasă. Compromiterea e rezultanta celor două cardinale linii de forţă din câmpul magnetic al Republicii noastre: libertatea şi originalitatea. E cel dintâi pas către aflarea de sine. Nu te poţi înţelege decât meditând asupra atitudinilor pe care un imperativ lăuntric te-a hotărât să le afirmi; şi asupra impresiilor penibile pe care aceste atitudini le-a ridicat în juru-ţi. Exaltă în suflet acel viciu al curajului al je m'enfichismului, al faptelor care izbutesc să te compromită în puţine ceasuri. Nu-ţi fie teamă de bârfeli. Dacă într-adevăr eşti Dumneata, apoi nici o putere omenească sau drăcească nu te va putea da la o parte. Dacă în suflet se frământă acel aluat al personalităţii, dospit cu acel prea plin care izbuteşte întotdeauna să înspăimânte mediocritatea, oricâte negaţii nu te vor epuiza, pentru că negaţiile izvorâte dintr-un efectiv omenesc, sunt ele înseşi afirmaţii, creaţii pozitive. Compromiterea e o însuşire a virilităţii. O femeie compromisă e anulată. Un pseudo-mascul compromis e neurastenizat. Un mascul copleşit sub compromiteri – e excitat, e redus într-o consumată şi rodnică turgescenţă, preludiu al perfecţiunii, al creaţiei. Când te vei simţi obosit, sleit în acea muncă de optsprezece ceasuri pe zi – care e cea dintâi condiţie a virilităţii – arată-te la lumină aşa cum eşti. Fără îndoială – o nouă compromitere. O compromitere care te va odihni mai mult decât o vilegiatură sau un sărut de logodnică. Dintr-o singură răsturnare a frunţii, dintr-o singură rotire de orgolioase

priviri, vei căpăta din nou prospeţimea creierului, greul muşchilor şi furia urii, fără de care nimic nu se poate iubi şi nimic nu se poate crea. Laudele aduse nu sunt o dovadă a originalităţii. Compromiterea, însă, este. Un nume compromis în luptă dovedeşte superioritatea, dovedeşte prezenţa unor însuşiri care uimesc prin ineditul lor, şi care se ridică de la originalitatea superficială până la geniu. Compromiterea e dovada palpabilă a unei activităţi cu rezultate efective. Conştiinţa compromiterii aduce siguranţa că ai lovit just şi adânc. Din rănile spurcate curg bale şi sânge negru. Fereşte-te. Dacă nu eşti destul de încercat, stropii aceştia meschini şi rău mirositori te pot intimida. De câte ori auzi larmă în jurul unui nou act compromiţător, fii sigur că un nevrednic demnitar cultural agonizează, sub baloanele de oxigen ale admiratorilor şi simbriaşilor. De câte ori se pogoară tăcerea de mormânt, fii sigur că rana s-a închis cu greu şi nimeni nu are curajul s-o zgândăre. Mai e nevoie să-ţi amintesc că nici un pas nu s-a împlinit în evoluţia spirituală a omenirii fără a compromite timp de una sau două generaţii pe cei care au silit-o să-l facă? Mai e nevoie să-ţi spun că un succes imediat dovedeşte că vii pe timpul secerişului şi culegi arginţii sau laurii punând virgulele şi punctele? În timp ce o compromitere totală şi încăpăţânată te situează drept un premergător, un străin de atmosfera şi preocupările maturilor sau bătrânilor, un altul nou, care-i incomodează tocmai pentru că îi întrece? Dar ce trebuie să-ţi pese dumitale de toate aceste pilde? De ce să te aperi invocând nefericirile altora? Motivul cel mai serios pentru care atitudinea (pe care te îndemn a lua-o) e vrednică de apologie – e însuşi faptul că o actualizezi, o cobori în carnea şi în oasele d-tale. Voluptatea fierbinte şi zvârcolită a compromiterii. Desfătarea generoasă care-ţi vântură sufletul în viziunea unui mascul izolat, ce-şi sfidează semenii, conştient de tâlcul pe care izvoarele lăuntrice vor izbuti să-l împrăştie şi să-l rodească! Nu simţi fiorul acelei sublimate virilităţi, care – prin compromitere –

se simte neangajată, cu posibilităţile neştirbite, disponibilă pentru orice nouă experienţă, pentru orice nou salt, pentru orice nouă răfuială?... Nu se poate crea nimic fără o prealabilă şi absolută compromitere. Nu-ţi poţi cunoaşte puterile, virtuţiile aptitudinile. Nu poţi preţui poziţia singuraticului, a celui hulit şi temut. Nu poţi încerca voluptatea de a sfărâma tabu-urile ajungând, astfel, tu însuţi un tabu. Nu poţi concretiza, deci, acea serie nesfârşită de experienţe, care-ţi adună în suflet mierea amăruie a vieţii vieţuite – cu care vei împlini, apoi, cei dintâi paşi către operă. Dar e atât de evidentă necesitatea compromiterii! De ce să mai continui descoperirea fărâmiţată a însuşirilor, a darurilor, a voluptăţilor sale?... Toate faptele cu suport de experienţă intimă şi reflectând ietathura personalităţii – pot compromite. Dimpotrivă, maimuţele nu se pot compromite. Acei domni, care imită, care se prefac după chipul şi asemănarea altor domni celebri – nu pot fi învinuiţi de compromitere. Tot ce e împrumutat e silit, copiat pe geam, asimilat prin autosugestie sau prin firească sălbăticiune – cade în afara virilităţii, excluzând, aşadar, compromiterea. şi după cum un artist nu va confunda niciodată copia cu originalul, şi după cum un mistic nu va lua niciodată compunerile apologetice ale seminariştilor drept Tertulian – tot aşa un membru al elitei nu se va lăsa niciodată înşelat de epigonii şi imitatori. Nu-ţi fie teamă. Dacă sarcina de a crea liber nu te înspăimântă prin renunţările şi îndurările sale, spune-ţi cuvântul aşa cum se coboară el, cald, din creier. Îmi vei da, în sfârşit, dreptate.

(Cuvântul, anul III, nr. 956, 18 decembrie 1927)

EMIL CIORAN (1911-1995)

SCHIMBAREA LA FAŢĂ A ROMÂNIEI (fragment)

Ideea de destin are marele merit de a explica toate şi nimic. Forţa oarbă, care şi are limitele imanente ale unei logici specifice, ne satisface gustul nostru de a căuta o bază ascunsă şi generatoare a tuturor conţinuturilor de viaţă; ea însă nu le poate explica diversitatea şi divergenţa. Exuberanţa fenomenală se ridică, autonomă, peste monotonia soartei. Peisajul istoric rămîne străin. În momentul în care românii vor abandona ideea de destin, ca realitate sub care omul geme, incapabil de a se mişca, ei vor înţelege istoria şi poate i se vor integra. Suntem un popor prea bun, prea cumsecade şi prea aşezat. Nu pot iubi decât o Românie în delir. Toţi acei care iubesc poporul românesc mai puţin decât mine – fiindcă ei nu-i iubesc viitorul lui — susţin că însuşirea esenţială şi de mare merit a românului este omenia. Nu vreau să spun că ea e un defect, dar îmi este imposibil să-i descopăr altceva decît o virtute mediocră, care nu poate fi o culme decât pentru oamenii lip-

siţi de personalitate. Într-o lume în care numai excesul inimii şi al inteligenţei, frenezia şi calculul echivoc, instinctele tari şi ipocrizia pot ajuta o ascensiune, la ce ne-ar putea folosi o cumsecădenie colectivă? Ce este omenia? A da omului ceea ce este al omului. Setei mele de conflicte în lumea aparenţelor nu i pot găsi un antipod mai detestabil decît omenia. Dacă i-aş dori României să trăiască în pace şi la răcoare, m-aş bucura şi eu de omenia noastră şi m-aş asocia la un elogiu comod şi plat. Decât însă o bunăstare nesemnificativă, mai bine o ruină con brio. Cine nu trăieşte apocaliptic destinul României nu înţelege nimic din ceea ce trebuie să devenim. Fiecare ar trebui să ne sfâşiem pe imperativul devenirii noastre. Când s-ar spune că ardoarea, şi nu omenia, este însuşirea de căpetenie a României, mi-aş încrucişa braţele şi aş aştepta să lunec cu ea automat spre glorie. Sau pasiunea, focul, elanul şi chiar teroarea... Franţa este opera entuziasmului, mai mult decât a raţionalismului şi a clasicismului. De altfel, pasiunea oarbă pentru logică i-ar folosi mai mult decât logica. Unii cred că sunt naţionalişti dacă flatează stările de fapt ale unei ţări şi găsesc în istoria ei singurul îndreptar. Sau cum vorbesc ei, de „virtuţile tradiţionale“. Cum de n-au observat că aceste vituţi ne-au ţinut pe loc atâta vreme? Nu este bun şi valabil ceea ce un popor are din moşi strămoşi, ci numai ceea ce-l mână înainte. Dacă toţi românii ar deveni prin minune sfinţi şi în această stare n-ar cîştiga nimic ca forţă istorică, aş declara sfinţenia un atentat la edificiul nostru istoric. Tot ce pune România în mişcare este bun, tot ce o ţine pe loc e rău. Singura ieşire este un dionisism al devenirii româneşti. Dacă ascensiunea României ar pretinde idealuri meschine şi compromiţătoare, limitate şi antiumane, ele ar trebui declarate absolute şi perfecte. Ascensiunea unei ţări este singura ei morală. (...) şi acum, să revenim la România şi să vedem cum ar putea ea să nu mai fie o umbră a istoriei universale. Ce nenorocire pe capul acestei ţări, că în locul unui ethos eroic, cu tot ce acesta presupune

ca oroare şi pasiune bestială, ne-am diluat sîngele şi ne-am îndulcit patimile cu un dor amăgitor, ale cărui virtuţi dormitive ne-au îmbătat simţurile peste măsură. În ochii românului, dar mai cu seamă în cîntec, palpită, cu o insistenţă insinuantă, revărsarea monotonă a acestui dor, aparent elixir al inimilor sfâşiate, în realitate atracţie adormitoare pentru suflete inerte. Cine a avut ocazia să audă în oraşele săseşti din Ardeal vreo ceată de flăcăi români doinind în înserări, n-a putut să nu sufere sub contrastul strivitor pe care-l prezintă masivitatea constructivă a oraşului şi lamentaţiile acelea prelungite, atât de inaderente la civilizaţie, la efortul constructiv. Contrastul nu trebuie explicat prin deosebirea noastră organică de saşi, ci prin distanţa incomensurabilă de cultură a fondului nostru popular. Noi încă nu putem aprecia ce salt am făcut prin pătura noastră cultă.

Este în dorul nostru atâta risipire lâncedă în lume, atâta renunţare în faţa timpului şi a spaţiului şi atât prizonierat în adierile inimii, că te întrebi ce tristeţe a încercat acest popor de s-a predat sieşi atât de neînduplecat. Scoateţi lamentaţiile din poezia şi din muzica noastră populară şi nu mai găsiţi decât o ţopăială lirică, fără nici o marcă originală. Ce departe am fi fost astăzi, dacă infinitul din acest dor lua forma unei expansiuni eroice a sufletului, dacă ne-am fi rostogolit, cu o înflăcărare fără margini, peste ruinele noastre! Dorul exprimă un raport negativ cu lumea, el este o lunecare leneşă şi orizontală sau o ondulaţie minoră pe suprafaţa mobilă a vieţii. Eroismul este ascensiunea spiralei, sinuozităţile în înălţimi. Prin dor nu exprimăm mai mult decât nesiguranţa în fluctuaţiile clipelor şi o chemare spre vag. De ce ne e dor? Întrebaţi pe orice român şi nu ţi va da o lămurire asupra acestui infinit al sufletului său. Toată problema este ca într-o Românie scuturată de o dictatură şi de un elan colectiv, infinitul negativ al acestei psihologii să fie convertit în infinitul pozitiv care este eroismul. Duioşia şi visarea prelungită care se mlădie pe lungimile timpului şi

pe întinderile spaţiului trebuie „săltate“ în ardoare şi fanatism. De la infinitul negativ al dorului, la infinitul pozitiv al eroismului este drumul pe care trebuie să-l străbată sufletul românesc, pentru a nu amorţi învăluit în umbre. Aceasta este problema psihologică a României. O mişcare politică n-are nevoie de „idei generoase“ pentru a triumfa şi a realiza efectiv. Este destul să cultive idealuri eroice şi să valorifice posibilităţile de fanatism din om. O ţară ca România este prea primitivă pentru a şi putea permite luxul „ideilor generoase“, care sunt inerente ţărilor cu o oarecare eleganţă interioară. Ideile prea generoase, adică fără bază în imediatul vieţii, slăbesc sângele şi dau naţiunilor un aspect clorotic. Emascularea prin exces ideologic este un fenomen frecvent în viaţa popoarelor. Încep atunci a fi afectate de o paloare care este fizionomică şi istorică. Ideile care n-au nici o aderenţă la viaţa concretă a unui popor îl deviază de la sensul lui istoric. De aceea, orice ideologie care nu-i angajează energiile vitale este periculoasă. Extrema dreaptă şi extrema stângă s-au dovedit creatoare într o măsură atât de mare, deoarece au făcut totdeauna apel la un ethos vulcanic şi n-au cucerit prin idei, ci prin mistică. Faptul că dreapta pune accentul pe politic şi stânga pe social nu dovedeşte nimic pentru originile dinamismului lor. Mulţimea iubeşte să fie biciuită şi fanatizată. Apoi vin... ideile.

(Apud Emil Cioran, Schimbarea la faţă a României,
Ed. Humanitas, 1990, p. 90-92, 186-188)

EUGEN BARBU
(1924-1993)

GORILA MIRONOSITĂ

Mă întreba careva dacă n-am obosit după atâtea focuri de puşcă trase de-a lungul anilor într-o guerila perpetuă. Nu am obosit! Să fie liniştit! Iată, a mai apărut după colţ un parşiv, care se mai astâmpărase, ieşind la drumul mare cu cuţitul. Mi-ar scoate maţele pe masă şi m-ar înmormânta de viu. Are pe urma lui o ceată şi-mi trimite mesaje săptămânale : pregăteşte-te, te curăţăm! Ţin! le spun, o să mai aveţi de furcă cu mine! – Să vedem, că am tocmit şi o ţaţă sau două, la Europa Liberă, e una ţigănoasă, cu nume sonor, ieşită din taică-su, nu din maică-sa, doldora de carte şi de ifose. Agită microfonul ca pe o mătură şi ştie cine are merite în literatura română şi cine nu. O acompaniază o fată de moravuri lejere, care a schimbat piaţa cu ocazia unei excursii şi se ratează în Franţa, la fel de fără duh şi sare. Şeful de taraf e nătărăul ce-şi ascunde cu greutate coada în nădragi şi mădularul păros cu care scrie sub cămaşă de mătase. De pe Dâmboviţa, în geamantane străine, le sosesc ştiri despre luptele literare din Cetatea lui Bucur, cancanuri de cafenea de mâna a treia, bune între două iaurturi şi un marţipan. Se face politichie în draci şi, când tu îi spui fugitului să restituie cărţile

furate din patrimoniul public, gorila spumegă şi agită un ciomag invizibil. Din nu ştiu care cavernă transmite pe calea undelor sinistre mostre de borfaş intelectual. Şi-a zis doctor cu de la sine putere, deşi studiile făcute în România au fost obţinute cu talgerul şi stiletul. Gorila a umblat cu laba în creierul altora şi se laudă că e scriitor. Dacă-i auzi vocea de măturător, binecuvânţi ora când s-a hotărât să ne ierte şi faci trei cruci mari c-ai scăpat de el. Popper practică în felul lui prostituţia de minte fără jenă. S-a lămurit pe drum şi a dat cu bidineaua peste o ideologie în numele căreia băga oamenii în puşcărie şi-i denunţa cu râvnă. Are, ca şi cămila, două cocoaşe. Când a terminat cu marxismul, a destupat damigeana la filozofia libertăţii absolute. Umblă cu traista prin Europa şi bate la uşi ilustre. Se izmeneşte în două limbi pe care nu le cunoaşte şi gândeşte într-a treia, după canon. Ce vrea domnul ăsta, cu echipa lui de dame apucate de streche, isterizate de seceta din Europa şi de lipsa de ploaie? Vrea să facă ordine în literatura română. Surugiul literar schiaună de două ori pe săptămână, dintr-un grajd plin de murdărie, în care şi-au dat mâna legionarii şi voiajorii acestui continent. Nu au patrie, nu au drapel. Stau în copac şi urlă. Inima lor e un portofel şi în loc de stomac au un marsupiu, din care scot hangere. Mâine, dacă i-ar mai primi cineva, s-ar întoarce pe aici şi-ar sta cu varga-n mână, ca la şcoală. După ce ne-au bătut la fund, ca pe repetenţi, acum ne ceartă că nu ne părăsim mormintele şi mamele. Cred că dacă grăim cam la fel, semănăm şi la suflet. Ei nu cunosc cuvântul cinste, dar tare-l mai rostesc des. Gorila mironosită m-ar vrea îmbălsămat şi-ar plânge la capul meu cu lacrimi mari cât oul de struţ, m-ar arde pe rug, dar din legile stricte ale umanităţilor jignite, chipurile, nu iese. Cuvintele dure, spune el, îl scot din sărite şi simte o frică metafizică, când mă citeşte, dar când apucă ia zoologia de la o buche la altaşi din măgar şi broască râioasă nu te mai scoate. Umblă în patru labe şi se crede centaur, lasă în urmă o putoare de dihor şi-şi parfumează cuvintele cu Chanel. Are guler tare şi

otrăveşte subtil pe unde scurte. Ca şi alţii, a stat după o tejghea şi a dat pomană doi lei de un Paşte şi după aceea a declarat că a rezistat. A vândut blănuri pe Calea Victoriei şi s-a făcut că suferă pentru săraci. Când a venit vremea, a îmbrăcat salopeta şi a îngânat cu brigadierii noştri marşul constructorilor. L-a ţinut maică-sa cu guvernantă şi, când l-a întrebat nu ştiu cine ce-a fost taică-său, a declarat cu humor că fusese găzar, avea adică o sondă, nu zece. Ăotia, împreună cu pungaşii mai mărunţi, cu o bandă de proaspăt delincvenţi, îmi fac război în fiecare zi şi în fiecare noapte. Sunt mulţi, organizaţi, neînduraţi. Au construit o catedrală şi-i zic Sfânta Sofia, deşi ea este numai o latrină. Toţi ambuscaţii, rataţii versului ş-ai prozei s-au aciuit lângă altarul ei. Au mari preoţi şi-o cucoană situată bine care dă la poeţi biberoane când le nasc nevestele. Aştia hotărăsc de-acolo de la München sau de aiurea cine să ocupe fotoliile redacţiilor şi cine nu. Cucoana aia buzată şi trăind în scârbă, ca viermele în gogoaşă, de ani de zile spune despre noi că suntem impulsivi şi subiectivi, că distrugem sistematic literatura română. Asta pentru n-am venit la Paris să-i sărutăm dreapta şi nu ne-am aşezat sub patrafirul ei de papesă a artelor în exil. Imbecilul acela, care nici măcar nu ştie că e mai sănătos să fii taciturn, strigă la noi. Când îi spui că e construit pe două canale ca televiziunea, se supără foc, dar nu recunoaşte, tace! Morala lui e fragedă ca ugerul de viţele ţinut în frigider, oricând îţi poate furniza o idee ca pe un plic, a trăit din furtişaguri şi nu concepe că există oameni cinstiţi. Lumea morală după propria croială i se pare un cimitir de conştiinţe adormite, în care mai moţăie câte o lumânare nebună, ce iute trebuie strivită cu piciorul.

O greaţă universală mă cuprinde. Aud râmatul porcin, aud predicile ipocrite. Sunt mulţi, băloşi, murdari, s-a ivit din ei reptila şi şuieră ameninţător. Să poftească, cu toată ceata lor de leghioane bugetivore, cu canaliile lor bătrâne, ce una spun şi alta fac, trecută prin moara spurcată a tuturor panglicăriilor de culise,

cu mamele, cu rudele, cu fraţii şi surorile lor, ce nu mai au odihnă până nu m-or vedea răstignit!

Cât îl priveşte pe voiajorul ideologic, n-o să-i mai fac cinstea de a-i răspunde de aici înainte, pentru că eu mai credeam că mai păstrează ceva dintr-un om şi el a început să ragă. Arată nişte fudulii seci banda asta de borfaşi mai mici aplaudă de la galerie. Să fie sănătos! Un dispreţ necruţător, al timpului ce nu iartă, îi va înveli pe toţi ca un giulgiu. Tot mai sper că odată nefericita de literatură română va fi purificată de termitele care o sapă şi o înjosesc pe unde apucă. Să ţineţi minte!

(Luceafărul, 18 mai 1968)

NICOLAE LABIŞ (1935-1956)

DRACUL ŞCHIOP

Tuturor nemernicilor

Cărau comori săpate sub lună şi-n secret.
Urcaseră prea lesne în pisc de zaiafet.
Purtau trufaşe tuiuri pe creştetul zălud

Şi noile blazoane cu încă smalţul crud.
Dădeau porunci cu lene şi n-auzeau nimic,
Dar se-auzea în vale o fierbere grăbită
De fier şi os şi piatră, de scrâşnete de cric,
De nesfârşită muncă, de lume ce se-agită.
În deşucheate dansuri, acest sobor dospea
Ca-n buba unei alte, răsăritene Rome.
Şi fluturau lungi văluri în aer, de tafta,
Urzite-n vin, bătute în galeşe arome.
Când, rezemat de cârjă şi-n galben îmbrăcat,
Un personaj coleric şi straniu se arată -
Zbârcită foarte faţa, ori roasă de vărsat,
Iar la piciorul teafăr copita despicată.
– „Nu voi m-aţi scos pe mine dintr-al fiolei miez
(Ce voce neplăcută! Ca scrâşnetul ţâţânii!),
Nu mi-aţi făcut vreun bine, dar vreau să vă distrez -
Vă scot acoperişul căpăţânii.
Să-ncep cu-acel ce-n ceată e cel mai şi mai şi,
Cel cu figura-n aur şi lene parcă unsă.
I-am ridicat capacul. Puteţi acum privi
Monumentala lume dintr-însul, ce-i ascunsă.“
Săriră toţi să vadă: privirile năuce
Ţinându-oi uluirea şi-o miorlăiau nebunii,
Cum mâţele din deltă se-aruncă să apuce
Mâncarea lepădată pe creştetul vreunei.
Şi ce-au văzut! O grotă cât un imperiu sur,
Plăci de grafit, şi-n tristă-mpletire reciprocă,
Contururi tandre, umbre de foi şi de velur,
Desene pure, toate strivite-acolo-n rocă,
Întruchipând figura de-adolescent tăcut
Cu întrebare-n frunte şi-n inimă cu milă,
Mlădiţă de departe ce, arbor, n-a crescut,

Ci prăbuşită-n straturi s-a împietrit, fosilă.
Se ridicau deasupra coloşi de sulf în bolţi
Ivind tăioase cercuri şi limbi de iatagane,
Pereţii înăuntru se ariceau cu colţi,
Nemişcătoare curbe şi unghiuri lungi şi stranii.
Şi nişte ţevi sucite, ca nişte vene, poate,
Se-ncolăceau pe colţii aceştia să se suie,
Lăsând în străvezimea lor verde să înoate,
În loc de sânge,-o apă subţire şi gălbuie.
Din când în când afară mai iese clănţănind
Şi-apoi între jivine-n adânc din nou revine,
De răutate slabă, cu colţi ce se desprind,
Căţeaua laşă-a dragostei de sine.
Iar golful ca-ntr-o scoică definitiv suna,
Pe când pe pardoseala pe care pare-a geme
Strivit adolescentul, îşi mişcă unda rea
Fosforice reptile împreunate-n gheme.
Poate-au fost geamuri, poate timpane spre afară
Şi pătrundeau prin ele oraşe ori poieni.
Dar plumbul din vitraiuri lăţit, le astupară;
Timpanele strâmbate sunt grele de licheni.
Şi evident nu grindini, nici trăsnet a ucis
Această lume; frântă, ea singură căzuse,
De prea puţină vlagă, prea mult văzduh închis,
De-un dor de parvenire zvâcnită, ca de tuse.
Pe clădăria spartă un craniu se preface
Cu dinadinsul proaspăt, cu dinadinsul bun,
Ca-n putredele târguri când târfele sărace
În zi de sărbătoare au miros de săpun.
Rânjeşte dracul galben şi iar întinde gheara
Să mai desfac-un creştet. Mesenii, pământii,
Cu palmele pe creştet se clatină cum vara

Ciulinii în furtună se clatină hazlii.
Iar dracul şchiop rânjeşte mai trist şi ca un sfredel
Rotindu-se-n pământuri s-a dus, şi scârţâi.
Prietene, el ştie atât de multe! Crede-l
De-o fi să-l întâlneşti şi-ţi va vorbi.
Mesenii? Se frecară la ochi, priviră-n gol
Cu linii noi tăiate pe palida lor mască.
Şi-au zis c-un vis fusese, sporit de alcool,
Şi n-a avut curajul nici unul să-l rostească.
Dar cheful se spărsese şi fără de zăbavă
S-au despărţit cu faţa posomorâtă, gravă,
Când îngroziţi văzură în dunga unui nor
Cum dracul şchiop şi galben sălta într-un picior.

(Apud Nicolae Labiş, Poezii, Ed. Minerva, 1987, p. 134-137)

ANUNȚ EXCLUSIV

Revistă națională de imobiliare

www.anuntexclusiv.ro

PROIECT EDITORIAL SUSTINUT DE

Hipermarket Imobiliar

www.hipermarketimobiliar.ro

Platiforma imobiliara Hipermarketimobiliar incorporeaza site-ul www.hipermarketimobiliar.ro si revista „Anunt Exclusiv" si este specializata in anunturi de inchirieri si vanzari imobiliare la nivel national. Descoperiti o gama variata de oferte imobiliare, provenite exclusiv de la proprietari, prin intermediul platformei imobiliare www.Hipermarketimobiliar.ro, continand peste 10000 de anunturi imobiliare. Prin prezenta activa de 4 ani pe piata imobiliara din Romania, participarea in cadrul targurilor imobiliare si distribuirea la nivel national a revistei „Anunt Exclusiv", Hipermarketimobiliar iti ofera o gama de servicii complete si eficiente pentru tranzactionarea proprietatilor tale.

Cu noi risti sa vinzi repede!

9 786069 280812